

Udržitelný rozvoj jako koncept pro řízení měst

Bc. Tereza Vojáčková

Diplomová práce
2012



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza VOJÁČKOVÁ**
Osobní číslo: **M10896**
Studijní program: **N 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Udržitelný rozvoj jako koncept pro řízení měst**

Zásady pro vypracování:

Úvod

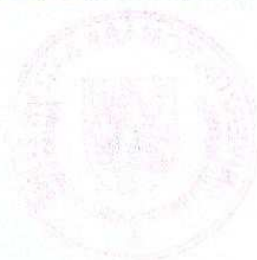
I. Teoretická část

- Zpracujte a vysvětlete základní pojmy z oblasti udržitelného rozvoje.
- Charakterizujte principy, cíle a indikátory udržitelného rozvoje.

II. Praktická část

- Provedte analýzu vybraných měst a charakterizujte jejich současný stav.
- Zhodnoťte rozvoj měst a jejich řízení s využitím Společných evropských indikátorů.
- Navrhněte a doporučte možnosti zlepšení udržitelného rozvoje jednotlivých měst.

Závěr



Rozsah diplomové práce: cca 70
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] KOSÍKOVÁ, S. et al. Zrcadlo místní udržitelnosti: Barometr udržitelnosti. Praha: Aladin Agency, 2006. 69 s. ISBN 80-239-8575-2.
[2] LUPAČ, M. et al. Zrcadlo místní udržitelnosti: Evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Studio Gabreta, 2005. 45 s. ISBN 80-903244-7-9.
[3] PŮČEK, M. et al. Přístup radnice k životnímu prostředí. Vsetín: Město Vsetín, 2005. 80 s. ISBN 80-239-6431-3.
[4] Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR. Praha: Úřad vlády ČR, 2010. 82 s.
[5] Strategie udržitelného rozvoje České republiky. Praha: Úřad vlády ČR, 2004. 59 s.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Milan Půček, MBA, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání diplomové práce: 26. března 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 2. května 2012

Ve Zlíně dne 26. března 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka



RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohou užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 2. 5. 2012

..... *Nijáková!*

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé diplomové práce je Udržitelný rozvoj jako koncept pro řízení měst. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou vysvětleny základní aspekty týkající se udržitelného rozvoje. Je zde zachycena problematika jak z hlediska globálního, tak i z pohledu České republiky a Evropské unie. Dále jsou zde stručně vysvětleny základní pojmy vztahující se k tématu města a jeho řízení. Praktická část popisuje současný stav vybraných měst, kterými jsou Hradec Králové, Chrudim, Kladno, Vsetín, Svitavy a Třebíč. Jejím vyústěním je analýza a vyhodnocení rozvoje a řízení daných měst. Další část navazuje na zjištěné skutečnosti. Charakterizuje možnosti a návrhy na zlepšení udržitelného rozvoje daných měst.

Klíčová slova: udržitelný rozvoj, Společné evropské indikátory (ECI), Společný hodnotící rámec (CAF), Místní agenda 21, principy a cíle udržitelného rozvoje, veřejná správa.

ABSTRACT

The topic of my thesis is Sustainable development as a concept for urban management. The thesis is divided to the two parts, theoretical and practical. The theoretical part explains the basic aspects related to sustainable development. There is a recognized issue from a global perspective, from the perspective of the Czech Republic and European Union. There are also briefly explains the basic concepts related to the topic of the city and its management. The practical part describes the current status of selected cities, which are Hradec Králové, Chrudim, Kladno, Vsetín, Svitavy and Třebíč. It leads to the analysis and evaluation of development and management of the cities. The next part follows to the finding facts. There are characterized options and ideas to improve the sustainable development of selected cities.

Keywords: sustainable development, European Common Indicators (ECI), Common Assessment Framework (CAF), local Agenda 21, principles and objectives of sustainable development, public administration.

Touto cestou bych chtěla poděkovat všem, kteří mi při zpracování této diplomové práce poskytli cenné informace a rady, zejména Ing. Milanu Půčkovi, MBA, Ph.D. za odbornou pomoc, metodické připomínky a věnovaný čas, které mi poskytl během vypracování této práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ POJMŮ	13
1.1 UDRŽITELNÝ ROZVOJ.....	13
1.1.1 V rámci ČR	17
1.1.2 Z pohledu EU	19
1.1.3 Celosvětové aspekty	20
1.2 PROBLEMATIKA ŘÍZENÍ MĚST.....	21
1.3 METODY ŘÍZENÍ.....	22
1.3.1 Místní agenda 21	22
1.3.2 Norma ISO	23
1.3.3 Procesní přístup.....	24
1.3.4 Reengineering.....	26
1.3.5 Strategické řízení.....	26
1.3.6 CAF.....	26
1.3.7 Benchmarking a benchlearning	27
1.3.8 Metoda BSC	29
1.3.9 TQM.....	30
1.3.10 Model Excellence EFQM.....	30
1.3.11 Cyklus PDCA.....	32
2 PRINCIPY, CÍLE A INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	33
2.1 PRINCIPY	33
2.2 CÍLE	34
2.3 INDIKÁTORY	35
2.3.1 Indikátory udržitelného rozvoje v rámci OSN	36
2.3.2 Společné evropské indikátory	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
3 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH MĚST	40
3.1 HRADEC KRÁLOVÉ.....	40
3.2 CHRUDIM	42
3.3 Kladno	43
3.4 SVITAVY.....	45
3.5 TŘEBÍČ	46
3.6 VSETÍN	49
4 ANALÝZA VYBRANÝCH MĚST	51

4.1	A.1 SPOKOJENOST OBYVATEL S MÍSTNÍM SPOLEČENSTVÍM.....	51
4.2	A.2 MÍSTNÍ PŘÍSPĚVEK KE ZMĚNĚ KLIMATU	52
4.3	A.3 MOBILITA A MÍSTNÍ PŘEPRAVA	53
4.4	A.4 DOSTUPNOST VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ A SLUŽEB	55
4.5	A.5 KVALITA MÍSTNÍHO OVZDUŠÍ	56
4.6	B.6 CESTY DĚTÍ DO A ZE ŠKOLY.....	58
4.7	B.7 NEZAMĚSTNANOST	60
4.8	B.8 ZATÍŽENÍ PROSTŘEDÍ HLUKEM.....	61
4.9	B.9 UDRŽITELNÉ VYUŽÍVÁNÍ ÚZEMÍ	63
4.10	B.10 EKOLOGICKÁ STOPA.....	64
5	HODNOCENÍ ROZVOJE MĚST A JEJICH ŘÍZENÍ.....	66
5.1	VÝHODY INDIKÁTORŮ	66
5.2	NEVÝHODY INDIKÁTORŮ	67
5.3	PŘÍKLADY DOBRÉ SPOLUPRÁCE	68
5.4	OSVĚTOVÉ KAMPANĚ A AKCE.....	69
6	MOŽNOSTI ZLEPŠENÍ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE	71
	ZÁVĚR	74
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	80
	SEZNAM OBRÁZKŮ	83
	SEZNAM TABULEK.....	84
	SEZNAM GRAFŮ	85
	SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

Člověk, ač se cítí být nadřazen, je jen součástí ekosystému. Příroda je tu a neustále nás obklopuje. Svět je jenom jeden, ale v průběhu tisíciletí se neustále vlivem evolucí a revolucí radikálně mění. Devastace životního prostředí na Zemi dosáhla na konci minulého století historického maxima. Tím, že si ničíme životní prostředí, ohrožujeme nejen svoje zdraví, ale i harmonický rozvoj společnosti současné i budoucí.

Nikdo nečeká, že se lidé vzdají výtěžků vědy a techniky. Není ale možné jenom brát, aniž bychom alespoň částečně přírodě něco nevraceli.

K nápravě neudržitelného stavu světa a ke změně modelu na udržitelný poprvé vyzvala Organizace spojených národů na své konferenci v roce 1972. Od tohoto okamžiku se problémem udržitelného rozvoje posunuje neustále kupředu a dozvídá se o něm široká veřejnost. Vzniká snaha řešit problémy naší planety, které před lidstvem vyvstávají.

Udržitelný rozvoj spojuje tři důležité aspekty života společnosti – environmentální, ekonomickou a sociální, řeší jejich koexistenci a vzájemnou propojenost. Pouze vyvážený rozvoj těchto tří aspektů může vést k trvalému udržitelnému rozvoji.

Hlavním cílem mé práce je navrhnout možnosti zlepšení udržitelného rozvoje vybraných měst, kterými jsou Hradec Králové, Chrudim, Kladno, Vsetín, Svitavy a Třebíč. K tomu, aby mohl být tento cíl splněn, bude provedena charakteristika měst, analýza a vyhodnocení jejich současného stavu a dosavadního vývoje pomocí Společných evropských indikátorů. Hodnocení sledovaných oblastí vychází z místních šetření a zjišťování institucí, které se danou problematikou zabývají. Díky sledování indikátorů získá město ucelený pohled na jeho stav a kvalitu života v něm.

Pro získávání údajů budu ve své práci používat metod deskripce, zpracování volně dostupných informací a analýzy odborné literatury především pro teoretickou část. V praktické části využiji metod komparace a porovnávání a volně dostupných dat.

Práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zaměřím na vysvětlení problematiky udržitelného rozvoje a dalšími pojmy s tímto souvisejícími. Zaměřím se také na vývoj názorů na udržitelný rozvoj v rámci České republiky, Evropské unie i ve světě. Dále se budu zabývat problematikou města a moderními metodami jeho řízení.

V praktické části popíšu současný stav vybraných měst. Následně provedu jejich analýzu, která bude vycházet z hodnocení rozvoje a řízení daných měst pomocí Společných evropských indikátorů. Další část bude navazovat na zjištěné skutečnosti. Charakterizuji možnosti a návrhy na zlepšení udržitelného rozvoje daných měst.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ POJMŮ

V teoretické části mé práce bych chtěla uvést a vysvětlit základní teoretické pojmy související s problematikou udržitelného rozvoje a jeho aplikací při řízení měst.

1.1 Udržitelný rozvoj

Pojem udržitelný rozvoj se skládá ze dvou částí, a to udržitelnosti a rozvoje:

- *Udržitelnost* obecně je chápána jako schopnost udržovat způsob života do nekonečna nebo také schopnost uspokojit potřeby dneška bez ovlivňování uspokojování potřeb budoucích generací.
- *Rozvoj* je označování procesu, který vede k přetvoření původního stavu do podoby lepší.

Teprve spojením těchto dvou termínů dosáhneme pojmu udržitelný rozvoj, jehož základní myšlenkou je snaha skloubit hospodářský rozvoj s ochranou životního prostředí.

Udržitelný rozvoj v současnosti patří již k pojmům obecně známým. Používá se nejen v oblasti životního prostředí, díky které vznikl, ale rozšířil se v různých modifikovaných podobách i do řady další oborů a oblastí, přesto ne každý umí tento pojem definovat. Asi nejznámější a nejjednodušší definice pochází ze zprávy Naše společná budoucnost z roku 1987, vydané Světovou komisí OSN pro životní prostředí a rozvoj: „Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“ (Dolceta, 2011)

Další modifikovanou definicí je výrok J. Vavrouška z roku 1994, který říká, že: „Trvale udržitelný rozvoj – nebo snad přesněji způsob života – je zaměřen na hledání harmonie mezi člověkem a přírodou, mezi společnostmi a jejím životním prostředím tak, abychom se co nejvíce přiblížili k ideálům humanismu a úcty k životu a přírodě ve všech jejich formách, a to v různých časových horizontech. Je to způsob života, který hledá rovnováhu mezi svobodami a právy každého jednotlivce a jeho odpovědností vůči jiným lidem i přírodě jako celku, a to včetně odpovědnosti vůči budoucím generacím. Měli bychom přijmout zásadu, že svoboda každého jednotlivce končí nejen tam, kde začíná svoboda druhého, ale také tam, kde dochází k ničení přírody. Žijeme tak, abychom při uspokojování svých potřeb neomezovali práva těch, co přijdou po nás.“ (Klub UNESCO Kroměříž, 2012)

Z roku 2000 pochází výrok I. Rynda: „Trvale udržitelný rozvoj je komplexní soubor strategií, které umožňují pomocí ekonomických prostředků a technologií uspokojovat lidské potřeby, materiální, kulturní i duchovní, při plném respektování environmentálních limitů. Aby to bylo v globálním měřítku současného světa možné, je nutné redefinovat na lokální, regionální i globální.“

V České republice je termín udržitelného rozvoje definován přímo zákonem. Jedná se o zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, kde § 6 říká: „Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystému.“ (Dolceta, 2011)

Z definic udržitelného rozvoje se odvozují tři základní rozměry, kritéria nebo pilíře, které jsou výsledkem postupné krystalizace koncepce udržitelného rozvoje:

- *Environmentální (ekologická) udržitelnost* – základ – určující je vztah člověka a přírody.

Pro splnění tohoto pilíře a zajištění udržitelného vývoje životního prostředí musí být zajištěny tři podmínky toku energie a materiálu:

- intenzita využívání obnovitelných zdrojů nepřesáhne rychlost jejich regenerace,
- intenzita využívání neobnovitelných zdrojů nepřesáhne rychlost, s níž jsou vyvíjeny jejich udržitelné obnovitelné náhrady,
- intenzita znečištění nepřesáhne kapacitu životního prostředí.

V současnosti moderní společnost tyto podmínky nespĺňuje. Dnešní ekonomický růst a sociální vzestup je založen především na spotřebovávání neobnovitelných energetických zdrojů a k využívání území pro stavby a výrobní činnosti, bez toho, že by byla zajištěna dostatečná kompenzace v podobě navrácení odpovídajícího území do přirozeného nepoškozeného stavu. Tento nežádoucí vývoj se snaží zvrátit řada legislativních opatření na národní, mezinárodní i nadnárodní úrovni, pomocí směrnic, mezivládních dohod a smluv. Opatření se zaměřují především na snižování zátěže znečištěného životního prostředí. Z hlediska územní ochrany směřují opatření k ochraně zvláště cenných oblastí území.

Největší péče o kvalitu životního prostředí je věnována především v zemích sociálně a ekonomicky vysoce rozvinutých. Současně ale stejné země spotřebovávají největší množství neobnovitelných přírodních zdrojů, většinou na úkor méně rozvinutých území. K zajištění ekologického rozměru udržitelného rozvoje v území je vytvořena řada nástrojů, jejichž prostřednictvím se životní prostředí snaží udržovat a zlepšovat. (VŠRR, 2012)

- *Ekonomická udržitelnost* – nástroj – je založen na pojmu přírodního kapitálu.

S ekonomickou udržitelností je úzce propojena stránka sociální udržitelnosti. Současným hlavním úkolem ekonomické praxe je ekonomický růst a jeho pokud možno trvalé dosahování. Proto je často v oblasti ekonomiky rozvoj automaticky ztotožňován s růstem. Ekonomická prosperita je důležitým prvkem udržitelného rozvoje (umožňuje bojovat s chudobou, financovat nápravu starých zátěží, atd.) Za pozitivní lze považovat, když se ekonomického růstu dosahuje pomocí technologické a organizační inovace a vyšší kvalitou a produktivitou práce, nikoliv poškozováním přírodních zdrojů. To se daří plnit, protože rostoucí podíl na ekonomice zejména vyspělých zemí má výroba a vývoj technologií šetrných k životnímu prostředí, méně surovinově a energeticky náročných a odstraňujících znečištění životního prostředí z minulosti. (VŠRR, 2012)

Ekonomika je mocným nástrojem udržitelného rozvoje. Pokud je správně využívána, poskytuje podněty, které vedou k výběru takových postupů, které jsou v souladu s politikou udržitelného rozvoje. Je nutné, aby tyto podněty existovaly na všech úrovních společnosti:

- zajištění ziskovosti udržitelných investic jak ve veřejném, tak i v soukromém sektoru,
- přenášení výzkumu do znalostí a řešení pro udržitelný rozvoj,
- ovlivňování rozhodnutí spotřebitelů na všech úrovních.

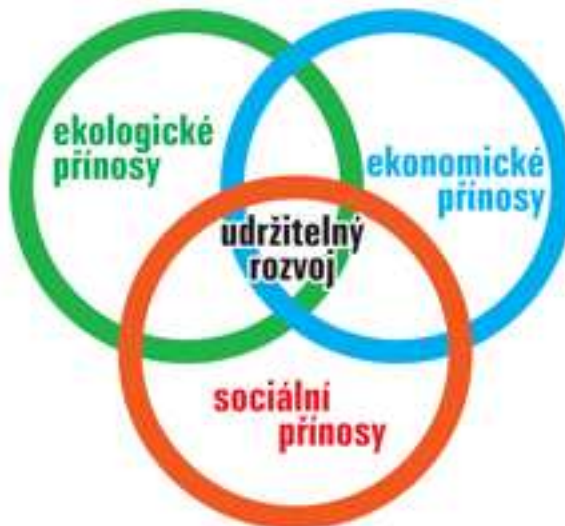
Přetvořením ekonomiky do takto účinného nástroje znamená, že všechny náklady na jakoukoli aktivitu budou zohledněny v rámci ekonomického a obchodního rozhodování. (Ministerstvo financí ČR, 2006, s. 4)

- *Sociální udržitelnost* – cíl – směřuje k rozvoji individuální lidské osobnosti i k rozvoji celé sociální sféry.

Kombinace populace, kapitálu a technologií ve společnosti musí být konfigurována tak, aby životní úroveň každého jednotlivce byla adekvátní a bezpečná. To vede k trvalé sociální udržitelnosti a soudržnosti. Pro porovnání soudržnosti v sociální sféře sleduje Rozvojový program OSN (UNDP) pro všechny své členy tzv. index lidského rozvoje. Je to vícerozměrný údaj složený ze tří dílčích indikátorů o stejné významové váze:

- předpokládaná délka života při narození,
- přístup ke vzdělání (průměrná doba školního vzdělání, podíl gramotných v dospělé populaci),
- hrubý produkt na jednoho obyvatele.

Od členských zemí jsou soustavně shromažďovány potřebné informace a dlouhodobě je sledován vývoj jejich jednotlivých indikátorů. (VŠRR, 2012)



Obrázek 1 Model pilířů udržitelného rozvoje

Zdroj: Eurion, 2012

Každý pilíř má základ ve specifických disciplínách, má svou vlastní autonomii. Aby byl splněn princip udržitelného rozvoje, nesmí být jednotlivá kritéria chápána jenom jednotlivě, ale musí být chápána jako součásti jednoho celku. Aby bylo udržitelného rozvoje dosa-

ženo, měla by být zajištěna vyváženost jak v rámci jednotlivých rozměrů, tak i vzájemná vyváženost. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2012; Molan, 1996)

1.1.1 V rámci ČR

Přestože se v evropském i celosvětovém měřítku s pojmem udržitelnost neustále pracuje, v České republice se s termínem udržitelný rozvoj občanská veřejnost setkává jen velmi sporadicky, a teprve v posledních letech se začíná pomalu objevovat ve sdělovacích prostředcích i v oficiálních textech veřejné správy. Před rokem 1989 nebyly v ČR principy udržitelného rozvoje nijak zohledňovány. Teprve v roce 1991 byl schválen zákon o životním prostředí, ve kterém je obsažena i definice trvale udržitelného rozvoje. Tento zákon také zdůrazňuje právo člověka na příznivé životní prostředí. (Žlebek, 2000, s. 3 – 5)

V roce 2004 byla v České republice schválena první Strategie udržitelného rozvoje. Strategie udržitelného rozvoje není neměnný dokument. Je historicky podmíněn a v průběhu času se musí rozvíjet, doplňovat a měnit podle aktuálních potřeb. Jeho základním úkolem je upozorňovat na existující i potenciální problémy, iniciovat opatření, jak těmto hrozbám předcházet nebo zmírňovat jejich dopad.

Aktuálně platný dokument byl jako Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky schválen usnesením vlády v roce 2010. Je strukturován do 5 prioritních os:

- společnost, člověk a zdraví,
- ekonomika a inovace,
- rozvoj území,
- krajina, ekosystémy a biodiverzita,
- stabilní a bezpečná společnost.

Tento dokument tvoří dlouhodobý rámec pro politická rozhodování respektující specifické podmínky ČR v kontextu mezinárodních závazků, které Česká republika přijala v souvislosti s členstvím v OECD, OSN a EU. Slouží pro strategické rozhodování v rámci státní správy a územní veřejné správy a jejich spolupráci se zájmovými skupinami. Je východiskem pro zpracování koncepčních materiálů. (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2012)

Strategické a dílčí cíle a nástroje Strategie udržitelného rozvoje ČR jsou formulovány tak, aby co nejvíce omezovaly nerovnováhu mezi jednotlivými pilíři udržitelnosti. Směřují k zajištění co nejvyšší dosažitelné kvality života pro současnou i budoucí generaci. K tomu směřují následující cíle:

- a) Udržet stabilitu ekonomiky a zajistit její odolnost vůči negativním vlivům. Podporovat ekonomický rozvoj respektující kapacitu únosnosti životního prostředí a zajišťující udržitelné financování veřejných služeb.
- b) Rozvíjet a všestranně podporovat ekonomiku založenou na znalostech a dovednostech a zvyšovat konkurenceschopnost průmyslu, zemědělství a služeb.
- c) Zajišťovat na území ČR dobrou kvalitu všech složek ŽP a fungování jejich základních vazeb. Podporovat harmonické vztahy mezi ekosystémy, v nejvyšší přijatelné míře uchovat přírodní bohatství, zachovat a nesnižovat biologickou rozmanitost.
- d) Systematicky podporovat recyklaci. Zajišťovat ochranu neobnovitelných přírodních zdrojů. Zachovat strategickou potravinovou soběstačnost.
- e) Minimalizovat střety zájmů mezi hospodářskými aktivitami a ochranou ŽP a kulturního dědictví.
- f) Obhajovat a prosazovat národní zájmy ČR v rámci nejširších mezinárodních vztahů, významných mezinárodních organizací i v rámci bilaterálních vztahů.
- g) Dosáhnout splnění mezinárodních závazků ČR v oblasti udržitelného rozvoje.
- h) Přispívat k řešení klíčových globálních problémů udržitelného rozvoje.
- i) Udržet stabilní stav počtu obyvatel, trvale snižovat nezaměstnanost, podporovat rozvoj lidských zdrojů, zajistit stálý růst úrovně vzdělanosti.
- j) Rozvíjet etické hodnoty, udržet vhodné formy rozmanitosti kultur, zpřístupňovat kulturu všem lidem.
- k) Podporovat udržitelný rozvoj obcí a regionů, veřejných služeb a sociální infrastruktury, umožňovat účast veřejnosti na tvorbě strategií udržitelného rozvoje, přijímat opatření při zajišťování vnější a vnitřní bezpečnosti. (Strategie udržitelného rozvoje ČR, 2004, s. 4 – 5)

Budoucnost prosazování těchto cílů v praxi závisí především na vůli vlády a na její zodpovědnosti v oblasti ekologické, ekonomické a sociální.

1.1.2 Z pohledu EU

Udržitelný rozvoj v rámci Evropské unie má mnohem delší historii než v ČR. Evropa je kontinentem, který by měl být v čele světového úsilí za ochranu prostředí, a tento stav si dobře uvědomují všechny členské státy. Už v roce 1959 byla přijata společenstvím Euratom první norma týkající se životního prostředí. V roce 1972 se konala mezinárodní konference o životním prostředí ve Stockholmu, která přinesla množství podnětů k ochraně životního prostředí ve státech EHS. V roce 1992 na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji se EU zavázala k naplňování koncepce udržitelného rozvoje. V roce 2005 přijala Obnovenou strategii EU pro udržitelný rozvoj, kde stanovila své závazky vůči udržitelnému rozvoji obsahující i cíle a zásady udržitelného rozvoje.

Hlavní cíle:

- ochrana životního prostředí,
- sociální spravedlnost a soudržnost,
- hospodářská prosperita,
- plnění mezinárodních povinností EU.

Hlavní zásady politiky udržitelného rozvoje:

- prosazování a ochrana základních práv,
- solidarita uvnitř generací a mezi generacemi,
- otevřená a demokratická společnost,
- zapojení občanů,
- zapojení podniků a sociálních partnerů,
- soudržnost politik a řízení,
- integrace politik,
- využívání nejlepších dostupných znalostí,
- zásada předběžné opatrnosti,

- zásada, že znečišťovatel musí platit.

Udržitelný rozvoj znamená, že je třeba uspokojit potřeby současné generace, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojovat potřeby svoje. To je zastřešující cíl Evropské unie, kterým by se měly řídit všechny politiky a činnosti EU. (Obnovená strategie EU pro udržitelný rozvoj, 2006, s. 2 – 5)

1.1.3 Celosvětové aspekty

Již od 60. let minulého století se ve vyspělých státech a mezinárodních seskupeních formuluje názor definování postojů a opatření ke skutečnosti, že dosavadní hospodářský a civilizační vývoj nemá ve světovém měřítku ani v rámci kteréhokoliv státu trvale udržitelný charakter. Světová veřejnost si postupně uvědomovala nutnost změny dosavadního vývoje. Již v roce 1965 na Valném shromáždění OSN tehdejší tajemník ve svém projevu vyzýval světovou veřejnost, aby podnikla neodkladné akce pro zlepšení lidského životního prostředí.

Důležitou roli hrála Stockholmská konference OSN z roku 1972, která byla důležitá nejen pro Evropu, ale velkou roli sehrála i v celosvětovém měřítku. Identifikovala problémy životního prostředí a poukázala na globální charakter ekologického ohrožení. Dalším významným mezníkem se stala publikace Meze růstu, jejíž autoři analyzovali hospodářský vývoj ve světovém měřítku v letech 1900 – 1970. Zjistili, že vývoj hospodářství měl po celou dobu zhruba stejný charakter růstu (cca 5 % ročně). Se stálým růstem výroby by docházelo ke stále většímu čerpání zdrojů a většímu znečišťování prostředí. Závěr autorů zněl: zastavit hospodářský růst, což bylo nepřijatelné a světová veřejnost tuto výzvu také odmítla. Trvalo dlouho, než byla formulována přijatelná alternativa, která by vzniklý problém řešila.

V roce 1983 Valné shromáždění OSN ustanovilo Světovou komisi pro životní prostředí a rozvoj (WCED), která v roce 1987 vydala publikaci s názvem „Naše společná budoucnost“, kde byla poprvé formulována koncepce a definice udržitelného rozvoje. Závěr zprávy byl jasný: hospodářský rozvoj a ochrana ŽP si nebudou překážet, ale budou se vzájemně podporovat, pokud bude mít rozvoj trvale udržitelný charakter. Všechny tyto myšlenky byly všeobecně přijaty na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) v Riu de Janeiro v roce 1992. Výsledkem jednání byla shoda na určitých zásadách a přijetí násle-

dujících významných dokumentů, které podepsali i představitelé tehdejšího Československa:

- Deklarace Ria de Janeiro o životním prostředí a rozvoji,
- Rámcová úmluva Spojených národů o změně klimatu,
- Úmluva o biologické rozmanitosti,
- Prohlášení k principům globální dohody o využívání, ochraně a trvalé udržitelnosti všech typů lesů,
- Agenda 21.

Zejména naposled jmenovaný dokument Agenda 21 je rozsáhlý materiál, který podrobně rozebírá principy trvale udržitelného rozvoje ve všech oblastech lidské činnosti. Další zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku v roce 1997 potvrdilo zájem globálního společenství o přechod na cestu udržitelného rozvoje a aktualizovalo strategie, které k takovému rozvoji směřují. Další komplexní vyhodnocení realizace Agendy 21 proběhlo v roce 2002 v JAR, v Johannesburgu. Zhodnotilo plnění úkolů a potvrdilo platnost dosud neprovedených úkolů. (Žlebek, 2000, s. 3 – 5)

1.2 Problematika řízení měst

Základním územním samosprávným společenstvím občanů je obec. Obec, která má alespoň 3 000 obyvatel a stanoví-li tak předseda PS po vyjádření vlády je městem. Může mít jedno nebo více katastrálních území, které ale musí být součástí jednoho okresu. Je tvořena třemi základními znaky: územím, občany a samosprávou. Je veřejnoprávní korporací. Vlastní svůj majetek, se kterým samostatně hospodaří, má vlastní rozpočet. Vystupuje svým jménem a nese odpovědnost za svá rozhodnutí. Pečuje o rozvoj svého území i o své občany. Je relativně nezávislá na státu. Plní funkce samostatné působnosti, kam patří:

- spravování záležitostí, které jsou v zájmu obce a jejích občanů, pokud nejsou svěřeny zákonem krajům nebo pokud nejde o výkon přenesené působnosti,
- záležitosti, které do samostatné působnosti svěří zvláštní zákon.

Plní také funkce přenesené působnosti, ve věcech, které stanoví zákon. Orgány měst se nazývají zastupitelstvo města, rada města, městský úřad a starosta. (Zákon č. 128/2000 Sb., 2000)

Pojem řízení se užívá v různých spojeních. Obecně je tento pojem vymezován jako záměrná činnost nebo jako soubor takových činností, které směřují ke změně výchozího stavu, k dosažení nové situace. Někdy je pojem správa mylně používán jako synonymum pojmu řízení. To je ale nesprávné tvrzení, protože řízení má širší rozsah, správa z něj vychází a je jeho součástí. (Mates, 2001, s. 134)

1.3 Metody řízení

Ve veřejné správě existuje široké spektrum používaných metod řízení. Využívání těchto metod, je způsob jak reagovat na změny ve veřejné správě, jak dosáhnout zefektivnění jejího výkonu a především jak dosáhnout zvýšení kvality veřejných služeb, která přispívá k růstu kvality života občanů.

Mezi nejznámější metody řízení patří Místní Agenda 21, norma ISO, procesní přístup, reengineering, strategické řízení, CAF, benchmarking a benchlearning, metoda Balance Scorecard, TQM, model Excellence EFQM a cyklus PDCA, které zde budou popsány. Existuje ale i řada dalších metod moderního řízení, např.: charta občana, šetření společnosti, společenská odpovědnost, komunitní plánování, projekt Zdravé město nebo Partnerství a projektové řízení. Spokojenost občanů je ve všech těchto metodách jedním z klíčových přístupů.

1.3.1 Místní agenda 21

Je to strategický a akční plán obcí, měst nebo regionů, který zavádí do praxe principy trvale udržitelného rozvoje při zohledňování místních problémů. Je tvořen ve spolupráci s občany a organizacemi. Jeho cílem je zajištění dlouhodobé vysoké kvality životního prostředí a života ve všech jeho směrech.

Místní Agenda by měla mít následující součásti:

- organizační zázemí – schopný koordinátor procesu, nutná je i politická podpora k prosazování nutných opatření,
- komunitní spolupráce – měla by zde existovat dlouhodobá spolupráce s místními organizacemi a veřejností v co nejvyšší míře,
- kapacita pro získávání zdrojů – organizace a lidé, kteří se do procesu zapojí, mohou také přispět i finančními a jinými prostředky,

- formalizace procesu, politická podpora – MA 21 musí být oficiální součástí rozvoje a fungování obce/regionu,
- strategie udržitelného rozvoje za účasti veřejnosti – veřejnost by měla být zapojena v každé fázi procesu,
- výchova, vzdělávání, osvěta a informovanost – místní lidé musejí rozumět základním otázkám udržitelného rozvoje,
- management kvality – udržitelnost by měla být chápána jako součást a ne jen jako možný dodatek řízení,
- vnější vztahy a vazby – udržitelný rozvoj není jen záležitostí obce/regionu, ale má i širší souvislosti, měly by být budovány vnější vztahy a partnerství,
- mikroprojekty – dílčí projekty, které přispívají k udržitelnému rozvoji.

Principy MA 21:

- jasný a transparentní proces,
- otevřenost, poctivost, důvěra,
- průběžné informování,
- zapojeni mají být pokud možno všichni,
- zodpovědnost,
- stejné informace pro všechny,
- dosažení shody.

Místní Agenda 21 vychází z rozsáhlého dokumentu Agenda 21, který byl přijat v červnu 1992 v Rio de Janeiru na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji a stal se strategickým plánem rozvoje společnosti. Určil hlavní směry omezení negativních projevů civilizace v různých oblastech. Místní Agenda 21 je jeho praktickou aplikací principů na místní úrovni. (Cenia 2012; Občanská společnost, 2008)

1.3.2 Norma ISO

Tento systém kvality se stal v českých podnicích běžným standardem. Dnes se s ním stále více můžeme setkat i v organizacích veřejné správy.

Zjednodušeně lze říct, že jde o systém kontrol a prevencí, který je popsán v certifikační normě ISO 9001 (je zaměřená na management jakosti a je aplikovatelná v jakékoliv organizaci). Inspiraci pro zvyšování kvality a výkonnosti lze najít v normě ISO 9004 (jejím cílem je měřit výkonnost z dlouhodobějšího hlediska). Systém kvality lze zavádět současně se systémem šetrnosti k přírodě dle ISO 14001.

Norma ISO stojí na těchto zásadách kvalitního řízení:

- zaměření na občana,
- vedení a řízení zaměstnanců,
- zapojení zaměstnanců,
- procesní přístup,
- systémový přístup k řízení,
- neustálé zlepšování,
- přístup k rozhodování zakládající se na faktech,
- vzájemně prospěšné dodavatelské a partnerské vztahy.

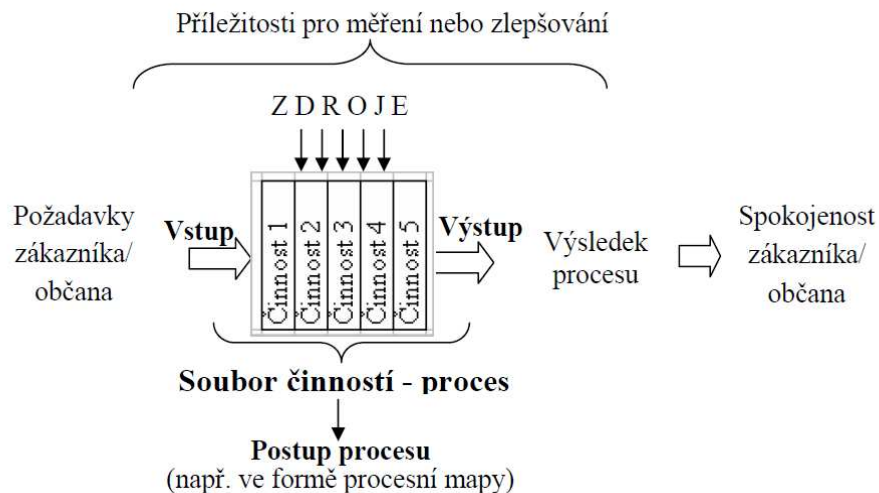
Úspěšným řízením nazývá norma úspěšné vedení a fungování organizace systematickým a jasným způsobem. Úspěch může být výsledkem zavádění a udržování takového systému řízení, jehož cílem je neustálé zlepšování efektivnosti a účinnosti činnosti organizace a to na základě toho, že jsou respektovány potřeby zainteresovaných stran. (Management jakosti, 2005; Půček, 2005a, s. 53 – 54)

1.3.3 Procesní přístup

Proces je činnost, která využívá zdroje a je řízena za účelem přeměny vstupů na výstupy.

Činnost každé organizace (i organizace veřejné správy) je možné rozdělit do tří skupin procesů:

- hlavní (klíčové) – nesou přidanou hodnotu nebo se přímo týkají občanů,
- řídicí,
- podpůrné.



Obrázek 2 Grafické schéma procesního přístupu

Zdroj: Půček, 2004, s. 23

U samosprávných úřadů je možné hlavní procesy rozdělit ještě na dvě skupiny:

- procesy přeneseného výkonu státní správy,
- procesy výkonu samosprávy.

Snahou každé organizace je pracovat efektivně a účinně, aby výsledky procesů byly co nejlepší. Účinnost procesu vyjadřuje dosažený výsledek k použitým zdrojům. Efektivnost procesu je schopnost dosahovat požadovaných výsledků.

Zjednodušeně lze říct, že organizace je systém vzájemně provázaných procesů. Tento pohled může umožnit například:

- nalezení kritických míst v rámci jednotlivých procesů, které snižují výkonnost,
- nalezení příliš drahých procesů,
- zlepšení odpovědnosti pracovníků za jednotlivé části procesů atd.

Jako jeden ze základních přístupů je procesní přístup zahrnut do většiny metod zlepšování. V metodě CAF je obsažen v kritériích předpokladů. V benchmarkingu je to jeden z jeho druhů. V normě ISO je jedním z osmi základních přístupů. Reengineering je zjednodušeně přestavba procesů od základu. V metodě BSC je zahrnut do perspektivy interních procesů. Místní agenda 21 je proces, který zvyšuje kvalitu života využíváním všech poznatků o udržitelném rozvoji, zapojováním veřejnosti a zkvalitňováním správy věcí veřejných. (Půček, 2004, s. 21 – 23)

1.3.4 Reengineering

Další metodou, která lze uplatnit ve veřejné správě je reengineering. Základní definice této metody pochází od autorů (Hammer, Champy) a zní: „Reengineering znamená zásadní přehodnocení a radikální rekonstrukci procesů organizace veřejné správy tak, aby mohlo být dosaženo dramatického zdokonalení z hlediska kritických měřítek výkonnosti, jako jsou náklady, kvalita, služby a rychlost.“

Z definice tedy vyplývá, že se jedná o zásadní skokovou změnu. A tato změna by měla být k lepšímu.

Je zde kladen velký důraz na procesy. Přestavba procesů je jejím jádrem. U procesního řízení jsou trvale hledány příležitosti ke zlepšování procesů, kdežto u reengineeringu jde o skokové zásadní přehodnocení a přestavbu procesů. (Půček, 2004, s. 25)

1.3.5 Strategické řízení

Strategické řízení a plánování představuje směřování organizace v krátkodobém, střednědobém i dlouhodobém horizontu. Snaží se o propojení disponibilních zdrojů (lidských, materiálních, finančních) s cílem zvýšit účinnost a efektivnost veřejné služby a naplnit tak strategickou vizi budoucnosti.

Pojem strategie úzce souvisí s cíli, které organizace sleduje. Cíl představuje budoucí stav, kterého má být dosaženo. Strategie představuje základní vizi, jak tohoto cíle dosáhnout.

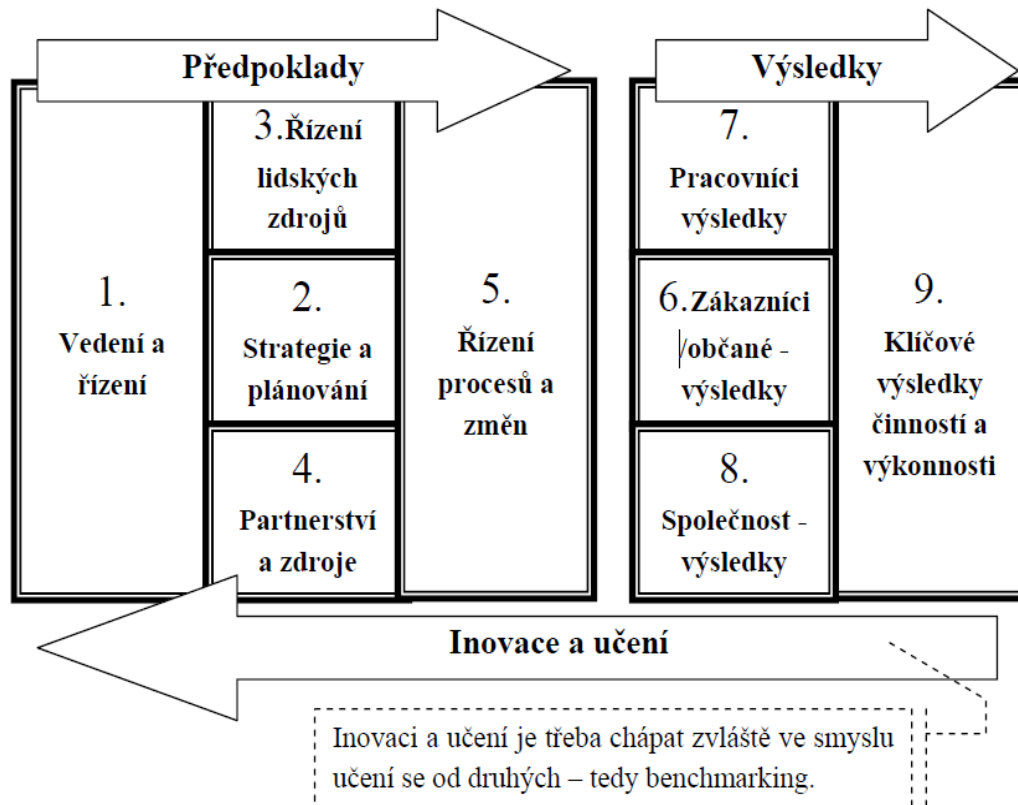
Strategické řízení jsou tedy navzájem na sebe navazující kroky, počínající vymezením poslání, vize a cíle organizace a strategickou analýzou, a končící formulací možných variant řešení s průběžnou i následnou kontrolou a korekcí případných odchylek v průběhu realizace. (Grapes, 2007)

1.3.6 CAF

Model CAF (The Common Assessment Framework) v češtině označovaný jako Společný hodnotící rámec je určen pro všechny druhy organizací ve veřejné správě. Je to model vyvinutý v rámci EU za účelem zlepšování kvality a výkonnosti. (Půček, 2004, s. 30)

Jedná se o jednoduchý nástroj zlepšování fungování organizace prostřednictvím sebehodnocení. S jeho pomocí hodnotí zaměstnanci úřadu systém řízení, identifikují jeho silné stránky a příležitosti.

Model se skládá z devíti okruhů, v rámci kterých je vždy vymezen seznam kritérií, které slouží k identifikaci a testování hlavních oblastí, které jsou relevantní v rámci tohoto okruhu pro každou sebehodnotící organizaci. Metodu lze použít jak pro celou organizaci, tak i pro jeho určitou definovanou část. (Grapes, 2007)



Obrázek 3 Grafické schéma modelu CAF

Zdroj: Půček, 2004, s. 31

Je zde také kladen důraz na procesní přístup, který je obsažen v jednom z kritérií CAF. Tento model je velmi podobný modelu Excellence EFQM, ale je mnohem jednodušší. (Půček, 2004, s. 30)

1.3.7 Benchmarking a benchlearning

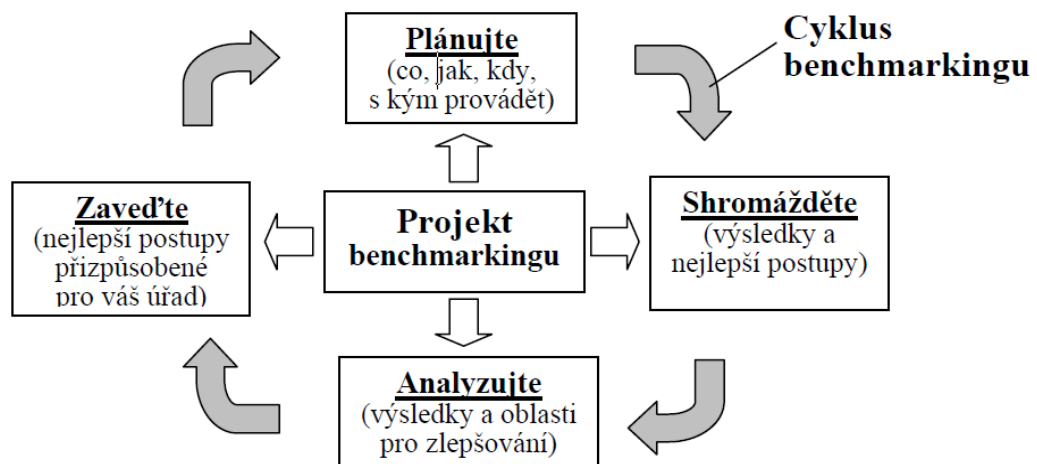
Benchmarking je metoda, kdy je organizace porovnávána s ostatními za účelem nalezení dobré praxe a jejího uplatnění ve vlastním úřadě. Jedná se o aktivní, strukturovanou formu porovnávání činností organizace s činnostmi organizací jiných, ale srovnatelných. Jejím cílem je odvození ponaučení, ze kterých formuluje podněty pro svůj rozvoj. Nejedná se

o kopírování lepších výsledků, ale o přizpůsobení se vlastním specifickým podmínkám. (Grapes, 2007)

V publikaci Benchmarking ve veřejné správě je cyklus popsán sedmi kroky:

- výběr činností/oblastí pro benchmarking,
- vypracování profilů služeb,
- sběr a analýza dat o výkonu,
- stanovení pásma výkonů,
- identifikace nejlepších postupů,
- vypracování strategií pro porovnávání,
- vyhodnocení výsledků a procesů.

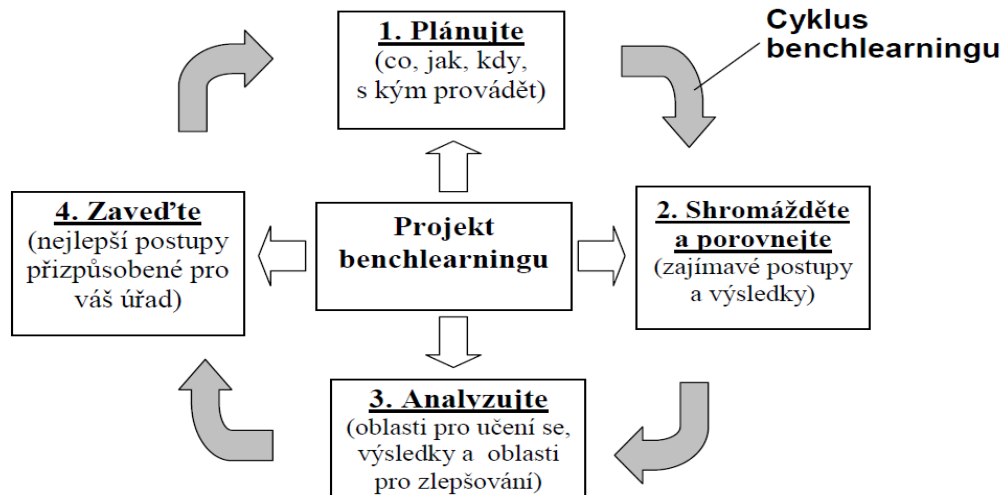
Často se lze v literatuře setkat i se čtyřkrokovým cyklem, který je znázorňován takto:



Obrázek 4 Čtyřkrokový cyklus benchmarkingu

Zdroj: Půček, 2004, s. 26

Benchlearnig je metodou velmi podobnou benchmarkingu. Na rozdíl od něj ale není nezbytné hledat vždy srovnatelné a jasné ukazatele pro srovnání. Jak už z názvu vyplývá, jde o proces učení se od druhých. Cílem je naučit se od ostatních vše, co umí lépe, hledat inspiraci pro práci a také vyhnout se chybám, které jiní učinili. Benchlearning lze opět znázornit čtyřkrokovým cyklem uvedeným na obrázku 5. (Široký, 2006, s. 89)

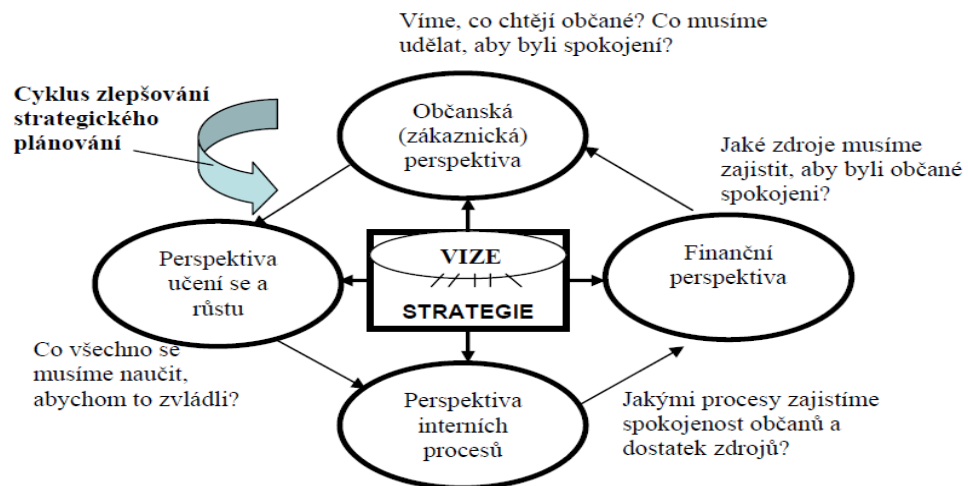


Obrázek 5 Čtyřkrokový cyklus benchlearningu

Zdroj: Široký, 2006, s. 89

1.3.8 Metoda BSC

Metoda Balanced Scorecard vznikla v roce 1992. Je metodou sloužící k řízení strategického plánování. Do češtiny lze název přeložit jako metoda „vyvážených ukazatelů“, někdy je také uváděna jako metoda „vyváženého úspěchu“. Jedná se o systém strategického řízení a měření výkonnosti organizace prostřednictvím kombinace finančních a nefinančních měřítek, o nástroj pro řešení komplexních problémů v dlouhodobé perspektivě, který umožňuje dovést strategii k její realizaci. Úkolem metody není stanovit vizi a strategii, ale zajistit jejich naplnění. Podle metody BSC pohlížíme na vizi a jednotlivé strategie organizace veřejné správy ze čtyř perspektiv, které musí být vyváženy. Je zde kladen velký důraz na procesní přístup. (Grapes, 2007; Půček, 2005b, s. 70 – 71)



Obrázek 6 Grafické znázornění metody BSC

Zdroj: Půček, 2005b, s. 70

Předností této metody je zapojení zájmových skupin do realizace strategie a současně slouží jako důležitý prostředek pro komunikaci o problémech. (Grapes, 2007)

1.3.9 TQM

Metoda TQM, z angličtiny Total Quality Management, se zpravidla nepřekládá a používá se pouze zkratka TQM. Je to velmi komplexní metoda řízení, která klade důraz na řízení kvality ve všech dimenzích života organizace. Myšlenka této metody se zrodila v 50. letech 20. století v USA, nejúrodnější půdu našla ale posléze v Japonsku.

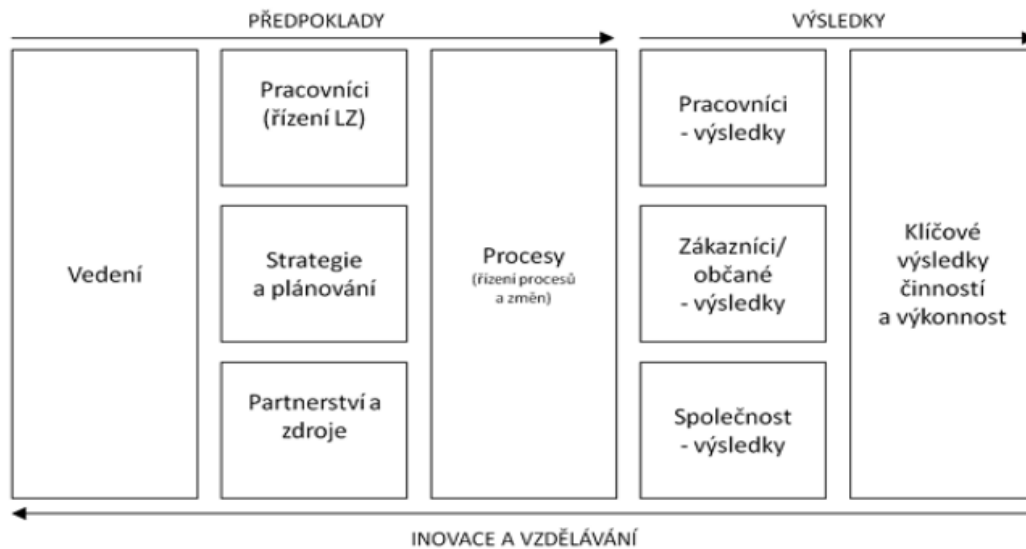
Principy TQM se uplatňují v různých organizacích a různých zemích různě, vždy v závislosti na jejich sociálních, kulturních, personálních, legislativních, technických a dalších podmínkách. Metoda prosazuje všeobecné používání obecných principů managementu, uplatnění moderního procesního nebo na služby orientovaného řízení. (Management Mania, 2012)

1.3.10 Model Excellence EFQM

EFQM Excellence Model, v překladu Model Excellence EFQM nebo zkráceně jen model EFQM. Je to model vyvinutý jako rámec pro uplatňování metod řízení jakosti v organizaci. Jedná se o:

- praktický nástroj pro sebehodnocení,

- návod pro zlepšování,
- rámec pro manažerský systém organizace,
- způsob sjednocení terminologie. (Management Mania, 2012)



Obrázek 7 Grafické znázornění modelu EFQM

Zdroj: Management Mania, 2012

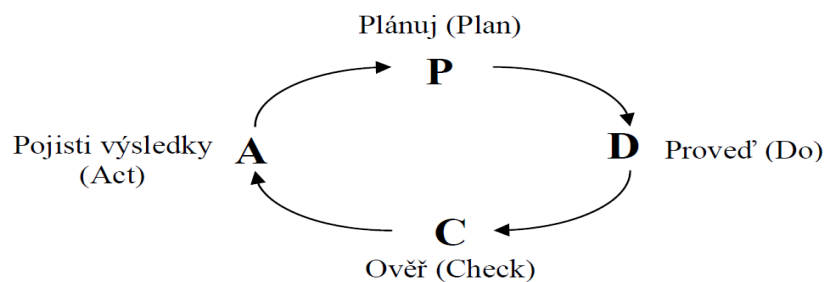
Na obrázku 7 lze vidět jeho grafické znázornění. Tento model vychází z přístupu TQM. Při jeho používání je uplatňováno sebehodnocení organizace ve všech oblastech její činnosti. Toto hodnocení je členěno do devíti kritérií, kterými jsou:

- 1. kritérium – vedení,
- 2. kritérium – politika a strategie,
- 3. kritérium – pracovníci,
- 4. kritérium – partnerství a zdroje,
- 5. kritérium – procesy,
- 6. kritérium – výsledky vzhledem k zákazníkovi,
- 7. kritérium – výsledky vzhledem k zaměstnancům,
- 8. kritérium – výsledky vzhledem ke společnosti,
- 9. kritérium – klíčové výsledky výkonnosti.

Model EFQM je dynamickým modelem. Vytváří prostor ke zlepšování a integruje do sebe různé prvky řízení. (RVP, 2006)

1.3.11 Cyklus PDCA

Při zlepšování výkonu státní správy a úkolů samosprávy lze použít i cyklus PDCA, někdy označovaný také jako Demingův cyklus. Jedná se o jednoduchou metodu s univerzálním použitím. Je to zobrazení procesu trvalého zlepšování.



Obrázek 8 Cyklus PDCA v grafické podobě

Zdroj: Půček, 2004, s. 34

Jednotlivé fáze cyklu lze popsat jako:

- 1. fáze Plánuj – co a jak zlepšovat,
- 2. fáze Proved' – realizace naplánovaného,
- 3. fáze Ověř – zda bylo dosaženo cílů a požadovaných výsledků,
- 4. fáze Pojisti výsledky – jaké opatření musí být zavedeno ke zlepšení nebo opakovanému dosažení výsledků.

V praxi tento cyklus používá běžně celá řada úřadů, aniž by to věděla, k zavedení různých změn. (Půček, 2004, s. 34)

2 PRINCIPY, CÍLE A INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

V této kapitole jsem se zaměřila na vysvětlení principů a cílů udržitelného rozvoje. Velmi důležitou složkou jsou také rozvojové ukazatele. Všechny části spolu souvisí a jsou vzájemně provázány.

2.1 Principy

Mezi základní principy udržitelného rozvoje patří tyto:

1. *Propojení základních oblastí života* – tzn. propojení ekonomické, sociální a environmentální oblasti. Řešení, které zohledňuje pouze jednu nebo dvě oblasti není dlouhodobě efektivní.
2. *Dlouhodobá perspektiva* – je třeba strategicky plánovat, o každém rozhodnutí je nutné přemýšlet z hlediska dlouhodobých dopadů.
3. *Kapacita ŽP je omezená* – nejen jako zdroj látek, surovin a funkcí potřebných pro život, ale také jako prostor pro odpady a znečištění všeho druhu.
4. *Předběžná opatrnost* – je důležité, abychom byli opatrní, protože důsledky některých našich činností nejsou vždy známé, naše poznání zákonitostí fungujících v životním prostředí je stále ještě na nízkém stupni.
5. *Prevence* – je mnohem efektivnější problému předcházet, než následně řešit jeho dopady. Na řešení problémů, které již vzniknou, musí být vynakládáno mnohem větší množství časových, finančních i lidských zdrojů.
6. *Kvalita života* – každý člověk má přirozené právo na kvalitní život. Kvalita života má rozměr nejen materiální, ale i společenský, etický, estetický, duchovní, kulturní a další.
7. *Sociální spravedlnost* – zodpovědnost i příležitost by měla být dělena mezi země, regiony i mezi rozdílné sociální skupiny. Chudoba je ohrožujícím faktorem udržitelného rozvoje, proto dokud nebude odstraněna, je naše odpovědnost společná, ale diferencovaná. Ekonomika hraje roli nástroje pro dosažení zlepšení sociálních podmínek. Sociálnímu pilíři udržitelného rozvoje je přikládán stále větší význam a udržitelný rozvoj je čím dál častěji chápán jako „trvalé zlepšování sociálních podmínek v rámci ekologické únosnosti Země“.

8. *Zohlednění vztahu „lokální – globální“* – činnosti na místní úrovni ovlivňují problémy na globální úrovni, a zároveň činnosti na globální úrovni mohou ovlivnit problémy na místní úrovni, ať už se jedná o jejich vytváření nebo řešení.
9. *Vnitrogenerační a mezigenerační odpovědnost* – je třeba zajistit národnostní, rasové i jiné rovnosti. Je nutné respektovat práva všech současných i budoucích generací na zdravé životní prostředí a sociální spravedlnost. Jedná se o morální povinnost vůči budoucím generacím.
10. *Demokratické procesy* – pokud bude zapojena veřejnost již od počáteční fáze plánování, budou vytvořeny nejen objektivnější plány, ale i obecná podpora pro jejich realizaci. (Klub UNESCO Kroměříž, 2012)

2.2 Cíle

Základní cíl udržitelného rozvoje vychází už z jeho definice. Měl by společnosti poskytnout perspektivní vize zkvalitnění života současné i budoucí generace, zatímco bude ochráněna kapacita země a bude podporován život v jeho veškeré rozmanitosti. (Ministerstvo financí ČR, 2012)

Problematika stanovení cílů udržitelného rozvoje byla řešena na summitu OSN. Byla zde vytvořena Deklarace tisíciletí, kde byly formulovány Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs), ke kterým se zavázaly všechny členské země. Patří sem:

- odstranění extrémní chudoby a hladu – snaha snížit počet extrémně chudých lidí a lidí trpících hladem na polovinu,
- zpřístupnění základního vzdělání pro všechny – snaha o to, aby všechny děti mohly absolvovat plné základní vzdělání,
- prosazování rovnosti pohlaví a posílení postavení žen – snaha odstranit rozdíly mužů a žen na všech úrovních vzdělání,
- omezení dětské úmrtnosti – snaha o snížení míry úmrtnosti u dětí mladších 5 let o dvě třetiny,
- zlepšení zdraví matek – snaha o snížení úmrtnosti matek o tři čtvrtiny,
- boj proti HIV/AIDS, malárii a jiným nemocem – snaha o zastavení šíření těchto nemocí,

- zajištění trvalé udržitelnosti životního prostředí – snaha o začlenění principů trvale udržitelného rozvoje do národních politik a programů, snaha o zvrácení procesu ubývání přírodních zdrojů, snaha zajistit všem lidem trvalý přístup k nezávadné pitné vodě, ...
- vytváření globálního partnerství pro rozvoj – snaha rozvíjet otevřený obchodní a finanční systém, snaha zabývat se zvláštními potřebami nejméně rozvinutých zemí, vnitrozemských a malých ostrovních rozvojových zemí, ...

Jednotlivé cíle i úkoly MDGs jsou vzájemně provázány a je nutné nahlížet na ně, jako na jeden celek. Jsou založeny na partnerství mezi vyspělými a rozvojovými státy. (OSN, 2000)

V České republice jsou cíle udržitelného rozvoje zachyceny v dokumentu Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR, který byl schválen v roce 2004. Současná aktualizace z roku 2010 je doplněna o obnovenou Lisabonskou strategii, která přispívá k celkovému cíli udržitelného rozvoje tím, že se soustředí na činnosti a opatření zaměřené na zvýšení konkurenceschopnosti a hospodářského růstu a podporu vytváření pracovních míst. Problémové oblasti jsou zařazeny do prioritních os, kterými jsou:

- společnost, člověk a zdraví,
- ekonomika a inovace,
- rozvoj území,
- krajina, ekosystémy a biodiverzita,
- stabilní a bezpečná společnost.

Každá prioritní osa obsahuje popis hlavních problémů v dané oblasti, ze kterých vycházejí návrhy priorit a cílů. (Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR, 2010, s. 4; Veřejná správa online, 2012)

2.3 Indikátory

K tomu, aby udržitelný rozvoj nebyl jen neurčitým konceptem, potřebuje nástroj, který by umožnil měření, zda k udržitelnému rozvoji směřuje nebo jestli se situace zlepšuje, či zhoršuje. Dnešním nejvíce používaným ukazatelem ekonomické úspěšnosti je hrubý domácí produkt. Nesprávně označován jako ukazatel kvality života. Pokud je však HDP brán

jako hlavní indikátor prosperity, pokroku a kvality života, jde o zavádějící ukazatel. HDP totiž nepostihuje škody na životním prostředí nebo dlouhodobé škody v důsledku čerpání neobnovitelných zdrojů. Proto se řada odborníků snaží už řadu let vytvořit ukazatel, který by neodrážel jenom výkonnost ekonomiky, ale odrážel by celkový vývoj společnosti. Na tento popud vznikl *Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu* (ISEW), který patří mezi nejzdařilejší alternativy k ukazateli HDP. Jedná se o indikátor založený na osobní spotřebě, upravené s ohledem na faktory vtahující se k sociálnímu blahobytu a kvalitě životního prostředí. Tento ukazatel se však, zřejmě vlivem složitosti jeho výpočtu, příliš neprosadil. Prosadil se ale jiný ukazatel, dost možná díky jeho jednoduchosti. Jde o *Index lidského rozvoje* (HDI). V posledních desetiletích se sledováním a hodnocením indikátorů kvality života a udržitelnosti lidského rozvoje zabývá celá řada mezinárodních institucí a akademických pracovišť. Například Světová banka publikuje každoročně *indikátory světového rozvoje*, OSN sleduje indikátory vztahující se k *Rozvojovým cílům tisíciletí*, organizace OSN pro životní prostředí má vlastní sadu indikátorů *Global Environmental Outlook*, World Resources Institute vydává *přehled světových zdrojů*, Světová zdravotnická organizace publikuje databázi *Zdraví pro všechny*, Organizace pro potraviny a zemědělství má statistickou databázi *FAOSTAT*, OECD publikuje *základní sadu indikátorů životního prostředí* atd.

Vznikly tak rozsáhlé soubory ukazatelů, které přinášejí mnoho informací, ale neposkytují jednoduchý, souhrnný a srozumitelný pohled na kvalitu a udržitelnost života. Proto je nutné zvolit takové indikátory, které poskytnou všechny potřebné informace a zároveň splní všechny potřebné podmínky. (Nováček, 2010, s. 259 – 261)

2.3.1 Indikátory udržitelného rozvoje v rámci OSN

Jedná se o indikátory, které sleduje Divize OSN pro udržitelný rozvoj. Od roku 1995 je rozvíjen program, do kterého se zapojila i řada mezinárodních organizací (UNEP, UNDP, OECD, WHO, IUCN, WRI,...). Výsledkem byl návrh 134 indikátorů ve čtyřech skupinách – sociální, ekonomické, environmentální a institucionální. V průběhu let došlo k řadě přehodnocení indikátorů, aby je bylo možné aplikovat na národních úrovních a výsledky byly srovnatelné. (Nováček, 2010, s. 262)

2.3.2 Společné evropské indikátory

V roce 1999 byla vyvinuta sada deseti Společných evropských indikátorů (ECI), jejichž cílem je monitorování environmentální udržitelnosti na místní úrovni. Po teoretické přípravě a následné testovací fázi byl tento projekt uveden do provozu. Sledování ukazatelů ECI je ponecháno na iniciativě místních samospráv. Pokud budou vybrány a sledovány kvalitní a relevantní indikátory, mohou poskytnout zástupcům obcí i občanům srozumitelnou a názornou informaci o kvalitě života, možnosti dalšího rozvoje nebo při rozhodování o investicích. Aby bylo sledování indikátorů úspěšné, je nutné nesledovat ukazatele odděleně, ale hodnotit je v celkovém kontextu udržitelného rozvoje. Důležité je také zajistit srozumitelnou prezentaci výsledků měření. (Klouda, 2008, s. 6; Kosíková, 2007, s. 5)

Aby mohly být zavedeny a sledovány Společné evropské indikátory na místní úrovni i v České republice, byl v roce 2002 zahájen provoz platformy Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj (TIMUR), která si toto předsevzala. Pro fungování indikátorů byla modifikována obecná metoda používání a částečně byla pozměněna i původní sada indikátorů. Byly vyjmuty ukazatele, které jsou v českých podmínkách špatně měřitelné a nebyly považovány ani za prioritní. Z důvodů uvedených modifikací byla sada přejmenována na indikátory ECI/TIMUR. (Klouda, 2008, s. 6; Kosíková, 2006, s. 4 – 5)

Přehled Společných evropských indikátorů:

- A.1 – spokojenost občanů s místním společenstvím – zjišťování úrovně spokojenosti občanů obecně a s ohledem na různé rysy fungování obce,
- A.2 – místní příspěvek ke globálním změnám klimatu – měření celkového množství a odchylky emise CO₂,
- A.3 – mobilita a místní přeprava cestujících – zjištění celkové průměrné denní vzdálenosti na osobu na druh cesty a způsobu dopravy,
- A.4 – dostupnost místních veřejných prostranství a služeb – zjištění přístupu obyvatel k nejbližším veřejným prostranstvím a jiným základním službám,
- A.5 – kvalita místního ovzduší – zjišťování počtu případů překročení mezních hodnot vybraných látek znečišťujících ovzduší,
- B.6 – cesty dětí do školy a ze školy – zjišťování způsobu dopravy dětí z domova do školy a zpět,

- B.7 – udržitelné řízení místní samosprávy a místního podnikání – udává podíl veřejných a soukromých organizací, které přijaly a používají environmentální a sociální metody řízení. (Pro Českou republiku – indikátor Nezaměstnanost),
- B.8 – zatížení životního prostředí hlukem – zjišťování podílu populace vystavené dlouhodobě vysoké hladině hluku z vnějšího prostředí, hlukové hladiny ve vybraných částech obce a existenci a stupeň uplatňování akčního protihlukového plánu,
- B.9 – udržitelné využívání území – měření intenzity využívání území, zjišťování podílu urbanizovaných území, nezastavěných území, brownfields, chráněných přírodních oblastí,
- B.10 – výrobky propagující udržitelnost – zjišťování podílu spotřeby výrobků se štítkem „ekologicky šetrný“, organického původu, energeticky úsporných výrobků, výrobků ze spravedlivého obchodu a výrobků z certifikovaného dřeva. Zjišťování jejich dostupnosti na trhu a zásobení. (Pro Českou republiku – indikátor Ekologická stopa).

Indikátory označené písmenem A patří mezi základní, indikátory s označením B jsou doplňkové. (Klouda, 2008, s. 6; Lupač, 2005, s. 12)

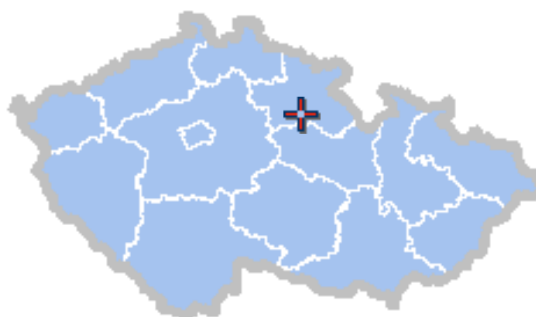
II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH MĚST

V této části své práce se zaměřím na charakteristiku a popis každého z vybraných měst.

3.1 Hradec Králové

Město Hradec Králové je statutárním městem a přirozenou metropolí Královéhradeckého kraje, který je součástí NUTS 2 Severovýchod. Město plně zeleně leží pouhých sto kilometrů východně od Prahy, na soutoku řek Labe a Orlice. Správní území města má rozlohu 105,61 km² a je rozdělené na 21 katastrálních území s celkovým počtem cca 95 000 obyvatel. Jeho nadmořská výška je asi 235 m. n. m.



Obrázek 9 Lokalizace města Hradec Králové

Zdroj: RIS, 2011

Bohatá historie města sahá hluboko do minulosti. Ve středověku byl Hradec Králové věnným městem českých královen. Od 14. století se stalo městem s kompaktním historickým přirozeným jádrem, vojensky a politicky vlivným centrem regionu s vysokou úrovní vzdělanosti a kultury. Pyšní se řadou gotických, renesančních, secesních i funkcionalistických staveb.

Hradec Králové vyniká velmi dobrým urbanistickým řešením. Je důležitým dopravním uzlem, sídlem mnoha úřadů, státních institucí, bank a významných průmyslových podniků. S městem je spjata i existenci tří vysokých škol.

Veřejná správa města

Postavení, působnost a další kompetence magistrátu města upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a další zvláštní zákony. Magistrát města tvoří primátor, náměstci primátora, ta-

jemnice magistrátu města a zaměstnanci zařazení do magistrátu. Primátor stojí v čele magistrátu, tajemnice je statutárním orgánem a odpovídá za úkoly uložené magistrátu v samostatné i přenesené působnosti. Magistrát se člení na 6 úseků, která se dále člení na úřady, odbory a oddělení. V oblasti samostatné působnosti plní úkoly, které mu uložila rada města nebo zastupitelstvo města. V přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu města. Město vykonává funkci obce s rozšířenou působností pro 81 obcí a funkci obce s pověřeným obecním úřadem pro 39 obcí. Výkon samostatné působnosti kontroluje Krajský úřad Královéhradeckého kraje. Výkon přenesené působnosti kontroluje ministerstvo vnitra.

Volené orgány města se ve stávajícím volebním období skládají z primátora, 4 náměstků primátora, 11 členů rady města a 37 členů zastupitelstva.

Udržitelný rozvoj ve městě

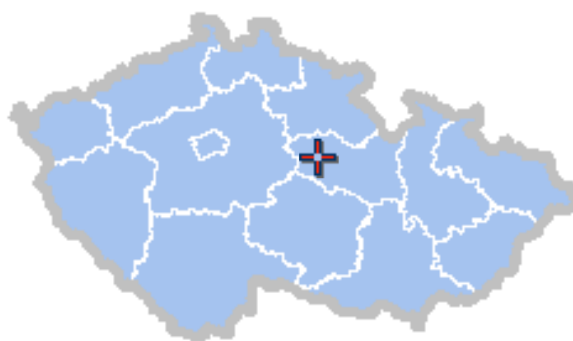
Oblast udržitelného rozvoje má na starost především Odbor rozvoje města, jehož činnostmi jsou:

- metodicky a organizačně zabezpečovat vypracování a aktualizaci Strategického plánu rozvoje města a navazujícího Akčního plánu, spolupracovat při vytváření dalších rozvojových dokumentů města,
- zajišťovat metodiku a podporu procesů sledování, řízení a vyhodnocování realizace Akčního plánu a plánování a řízení realizace rozvojových projektů města,
- zajistit propagaci rozvojových záměrů města, poskytnout informace potenciálním investorům a podnikatelům,
- zajistit realizaci průzkumů a analýz pro potřeby plánování rozvoje města, podpory rozvoje podnikání a sledování indikátorů kvality života ve městě.

Město Hradec Králové se na konci roku 2003 oficiálně přihlásilo podpisem tzv. Aalborgské charty k principům TUR vyjádřeným v Agendě 21 a zároveň k projektu Evropské komise „Společné evropské indikátory trvale udržitelného rozvoje“. (Hradec Králové, 2012)

3.2 Chrudim

Město Chrudim je okresním městem v Pardubickém kraji, který je součástí NUTS 2 Severovýchod. Město leží 110 km východně od Prahy, 11 km jižně od Pardubic a 120 km severozápadně od Brna. Správní území města má rozlohu 33,20 km² a je administrativně členěno na 8 částí a dělí se na 5 katastrálních území s celkovým počtem cca 24 000 obyvatel. Nadmožská výška města činí asi 240 m. n. m. Geomorfologicky leží v Chrudimské pánvi, která je součástí České křídové tabule. Protéká jím řeka Chrudimka, která pramení v CHKO Žďárské vrchy.



Obrázek 10 Lokalizace města Chrudim

Zdroj: RIS, 2011

Bohatá historie města sahá také hluboko do minulosti, ale současný ráz poklidného provinčního města se zrodil až v 18. a 19. století. V tomto procesu sehrálo svou roli mimo jiné pozdní zavedení železnice a pomalejší rozvoj průmyslové výroby. Co však město ztrácelo na hospodářském a správním významu, získávalo díky řadě osobností a podpoře řady institucí v oblasti kulturního života a školství.

Veřejná správa města

Postavení, působnost a další kompetence města upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a další zvláštní zákony. Městský úřad tvoří starosta, místostarostové a další zaměstnanci zařazení do úřadu. V oblasti samostatné působnosti plní úkoly, které mu uložila rada města nebo zastupitelstvo města. V přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu města.

Do konce roku 2002 byla Chrudim sídlem okresního úřadu, po zrušení okresních úřadů a reformě veřejné správy je od roku 2003 Chrudim obcí s rozšířenou působností 3. stupně,

její správní obvod zahrnuje 86 obcí a obcí s pověřeným obecním úřadem. Výkon samostatné působnosti kontroluje Krajský úřad Pardubického kraje. Výkon přenesené působnosti kontroluje ministerstvo vnitra.

Volené orgány města ve stávajícím volebním období zahrnují starostu, 2 místostarosty, 9 členů rady města a 27 členů zastupitelstva města.

Udržitelný rozvoj ve městě

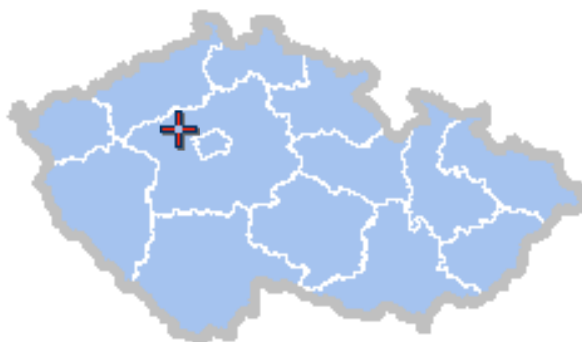
Město se zapojilo do projektu Chrudim – zdravé město a místní Agenda 21. Projekt se opírá o městskou samosprávu, tedy o Město a Městský úřad, které mu poskytují základní zázemí. Jedná se o projekt komunikativní, tzn., že se na jeho činnosti podílejí další složky městského společenství, jimiž jsou partneři a veřejnost. Město se zapojilo do tohoto projektu, aby byly zachovány podmínky pro kvalitní život v dlouhodobém horizontu pro současné i budoucí generace. Snaha města spočívá v:

- podpoře kvality života a zdraví obyvatel s výhledem na dlouhodobou budoucnost,
- strategickém řízení rozvoje města,
- zapojování veřejnosti do plánovacích procesů, komunikací, vytváření partnerství,
- sdílení svých zkušeností a výměnou dobré praxe.

Město se také připojilo k projektu Evropské komise „Společné evropské indikátory trvale udržitelného rozvoje“ a od roku 2001 je členem Národní sítě Zdravých měst ČR. Účastní se kampaně Den bez tabáku, Den Země, Dny bez úrazů, Dny zdraví a Evropský týden mobility. (Chrudim, 2012)

3.3 Kladno

Město Kladno je statutárním městem Středočeského kraje, který je součástí NUTS 2 Střední Čechy. Město je třináctým největším městem České republiky. Správní území města má rozlohu 36,97 km² a je rozdělené na 6 místních částí a 7 katastrálních území s celkovým počtem cca 70 000 obyvatel. Jeho nadmořská výška je asi 400 m. n. m. Kladno se nachází asi 25 km severozápadně od Prahy v Kladenské tabuli. Jižní a západní část města se nachází na poměrně rovinném území, které tvoří rozvodí mezi Vltavou a Berouňkou.



Obrázek 11 Lokalizace města Kladno

Zdroj: RIS, 2011

První bezpečná písemná zmínka o Kladně pochází z počátku 14. století. V roce 1561 bylo povýšeno na městečko s právem používat vlastní znak – modrý štít s polovinou stříbrné orlice a rysem v přirozené barvě.

Současný ráz město získalo až v 19. století, kdy byl otevřen první důl a Kladno se posléze stalo jedním z průmyslových center Čech a rychle rostlo počtem obyvatel, rozlohou i významem. Těžký průmysl ale způsobil škody na zdejším životním prostředí. Po pádu socialismu byl zdejší průmysl také poškozen neúspěšnou privatizací a s následky toho se město potýká s ekologickými i ekonomickými problémy dodnes.

Veřejná správa města

Postavení, působnost a další kompetence magistrátu opět upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a další zvláštní zákony. Magistrát města tvoří primátor, náměstci primátora, tajemník magistrátu města a zaměstnanci zařazení do magistrátu. Magistrát se člení na 9 odborů.

V oblasti samostatné působnosti plní úkoly, které mu uložila rada města nebo zastupitelstvo města. V přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu města. Město vykonává funkci obce s rozšířenou působností pro 48 obcí, z nichž 5 má statut města a také funkci obce s pověřeným obecním úřadem. Výkon samostatné působnosti kontroluje Krajský úřad Středočeského kraje. Výkon přenesené působnosti kontroluje ministerstvo vnitra.

Volené orgány města se ve stávajícím volebním období skládají z primátora, 3 náměstků primátora, 11 členů rady města a 33 členů zastupitelstva.

Udržitelný rozvoj ve městě

Kladno se připojilo k dalším českým a zahraničním městům, která mají stanovenou ekologickou stopu. Kladno je také jedno z měst České republiky, které se zapojilo do projektu Místní Agenda 21. V rámci projektu „Místní Agenda 21 pro udržitelný rozvoj města Kladna“ se město domluvilo s Ústavem pro ekopolitiku, o.p.s. na spolupráci. Nedílnou součástí je také zapojení veřejnosti.

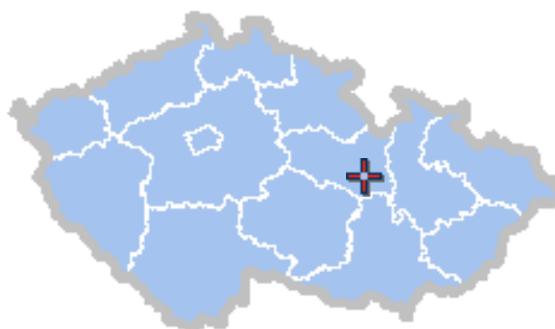
Město si za cíle procesu MA 21 stanovilo toto:

- strategické plánování za účasti veřejnosti založené na principech udržitelného rozvoje,
- rozvoj komunikace,
- posílení účasti veřejnosti v rozhodovacím procesu.

Kladno se také připojilo k projektu Evropské komise „Společné evropské indikátory trvale udržitelného rozvoje“. (Kladno, 2012)

3.4 Svitavy

Město Svitavy je okresním městem v Pardubickém kraji, který je součástí NUTS 2 Severovýchod. Město leží 59 km severozápadně od Olomouce, je součástí Mikroregionu Svitavsko. Město se nachází na jihovýchodním výběžku České tabule, známém jako Svitavská pahorkatina. Protéká jím řeka Svitava. Správní území města má rozlohu 31,33 km² a je rozdělené na 4 katastrálních území a 4 části obce s celkovým počtem cca 17 000 obyvatel. Jeho nadmořská výška je asi 435 m. n. m.



Obrázek 12 Lokalizace města Svitavy

Město vzniklo v místě středověkých kupeckých stezek, při brodu přes říčku Svitavu, kde bylo v polovině 12. století založeno malé sídlo. Historie Svitav se odráží v mnoha památkách. Náměstí je pýchou města a učebnicí architektury. Budovy nesou podobu barokních, románských i gotický prvků. K největšímu rozvoji města došlo v 18. a 19. století.

Současné Svitavy žijí moderním životem. Leží na spojnici důležitých obchodních cest, tato poloha je výhodná nejen z hlediska ekonomického, ale i turistického. Svitavy jsou rozvíjejícím se městem, které vytváří pro život svých obyvatel i návštěvníků ty nejlepší podmínky.

Veřejná správa města

Postavení, působnost a další kompetence města upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a další zvláštní zákony. Městský úřad tvoří starosta, místostarostové, tajemník města a zaměstnanci zařazení do úřadu. Úřad se člení na 11 odborů. V oblasti samostatné působnosti plní úkoly, které mu uložila rada města nebo zastupitelstvo města. V přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu města. Město vykonává funkci obce s rozšířenou působností pro 28 obcí a funkci obce s pověřeným obecním úřadem. Výkon samostatné působnosti kontroluje Krajský úřad Pardubického kraje. Výkon přenesené působnosti kontroluje ministerstvo vnitra.

Volenými orgány města ve stávajícím volebním období jsou starosta, 2 místostarostové, 7 členů rady města a 26 členů zastupitelstva.

Udržitelný rozvoj ve městě

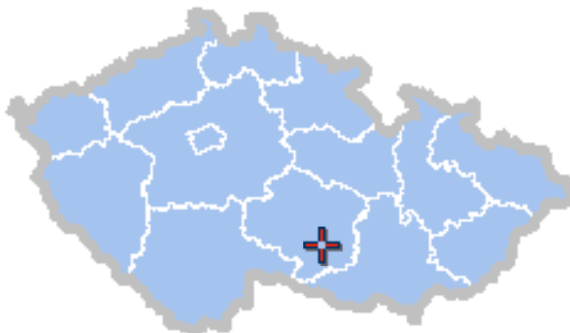
Město Svitavy má zpracován rozvojový plán, ve kterém jsou řešeny možnosti rozvoje města ve všech oblastech. Rozvojový plán je nutné brát jako „živý“ dokument, který bude postupně doplňován a vyhodnocován. Je odvislý od finančních možností města a územního plánu města a také od potřeb občanů.

Město se pečlivě stará o zeleň a pořádek ve městě. Účastní se řady projektů směřujících k rozvoji města. Svitavy se také připojily k projektu Evropské komise „Společné evropské indikátory trvale udržitelného rozvoje“. (Svitavy, 2012)

3.5 Třebíč

Třebíč je město nacházející se na západě Moravy, v jihovýchodní části kraje Vysočina, který je součástí NUTS 2 Jihovýchod. Po Jihlavě je druhým největším městem kraje. Leží

na řece Jihlavě 30 km jihovýchodně od města Jihlava a 56 km západně od Brna. Správní území města má rozlohu 57,60 km² a je rozdělené na 10 katastrálních území a 17 částí obce s celkovým počtem cca 38 000 obyvatel. Jeho nadmořská výška je asi 405 m. n. m.



Obrázek 13 Lokalizace města Třebíč

Zdroj: RIS, 2011

Za dlouhá staletí své existence se Třebíč stala důležitým hospodářským, správním, politickým i kulturním těžištěm jihozápadní Moravy. Její počátky sahají do 12. století, kdy byla nejbohatší v celém státě a působila jako významné středisko náboženského života, vzdělanosti a pilné kolonizační činnosti. Město se v průběhu staletí měnilo, nejvýznamnější změny přineslo ale až 19. a 20. století.

Dnešní Třebíč je městem s ekonomickým zázemím, které tvoří vedle tradičních oborů také jaderná ekonomika.

Malebné přírodní prostředí Vysočiny, pozoruhodné historické památky a v neposlední řadě i její místo v kulturních dějinách dodávají Třebíči osobitý ráz a přitažlivost.

Veřejná správa města

Postavení, působnost a další kompetence města upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a další zvláštní zákony. Městský úřad tvoří starosta, místostarostové, tajemník města a zaměstnanci zařazení do úřadu. Úřad se člení na 18 odborů a oddělení. V oblasti samostatné působnosti plní úkoly, které mu uložila rada města nebo zastupitelstvo města. V přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu města. Město vykonává funkci obce s rozšířenou působností pro 93 obcí a funkci obce s pověřeným obecním úřadem. Výkon samostatné působnosti kontroluje Krajský úřad kraje Vysočina. Výkon přenesené působnosti kontroluje ministerstvo vnitra.

Volenými orgány města ve stávajícím volebním období jsou starosta, 4 místostarostové, 9 členů rady města a 27 členů zastupitelstva.

Udržitelný rozvoj ve městě

Město se účastní projektu Zdravé město a Agenda 21, kde ve své samostatné působnosti plní úkoly:

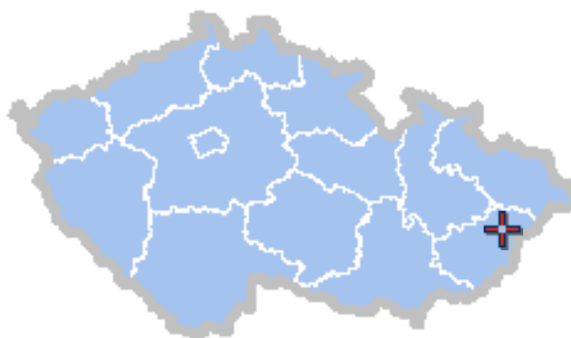
- koordinace úkolů vyplývajících z členství města v Národní síti Zdravých měst ČR a realizace dokumentů Agenda 21, Zdraví 21 a NEHAP na místní úrovni,
- sledování všech možností využití dotací, grantů a příspěvků,
- příprava podkladových materiálů pro schůze rady města a zasedání zastupitelstva města, které se týkají projektu Zdravé město,
- odpovědnost za přípravu návrhu ročního Akčního plánu zdraví a vyhodnocení jeho plnění,
- odpovědnost za přípravu žádostí o přidělení dotací, grantů a příspěvků a jejich včasného podání na příslušné instituce,
- odpovědnost za vyúčtování grantů a dotací a zpracování průběžných a závěrečných zpráv realizovaných kanceláří Zdravé město,
- odpovědnost za přípravu interního grantového systému,
- aktivní zapojování institucí a dalších obcí do projektu Zdravé město,
- zajišťování propagace projektu Zdravé město na místní i celostátní úrovni, informování o souvisejících akcích a aktivitách,
- spolupráce s Národní sítí Zdravých měst ČR,
- v souvislosti s Plánem zdraví města zpracování krátkodobého i dlouhodobého plánu akcí a aktivní zajišťování sponzorů pro tyto akce,
- v rámci projektu Zdravé město úzce spolupracovat s ostatními odbory městského úřadu a dalšími institucemi,
- zajišťování spolupráce s neziskovými organizacemi a dalšími institucemi zapojenými do projektu Zdravé město.

Účastní se i řady jiných projektů směřujících k rozvoji města. Je členem NSZM ČR, v souvislosti s tím se účastní kampaní Dnů bez tabáku, bez úrazu, Dne Země, zdraví a Evropského týdne mobility.

Třebíč se také připojila k projektu Evropské komise „Společné evropské indikátory trvale udržitelného rozvoje“. (Třebíč, 2012)

3.6 Vsetín

Město Vsetín je okresním městem ve Zlínském kraji, který je součástí NUTS 2 Střední Morava. Město se nachází na úpatí Vsetínských, Hostýnských a Vizovických vrchů kolem řeky Vsetínská Bečva. Správní území města má rozlohu 57,61 km² a je rozdělené na 4 části obce a 3 katastrální území s celkovým počtem cca 27 500 obyvatel. Jeho nadmořská výška je asi 345 m. n. m.



Obrázek 14 Lokalizace města Vsetín

Zdroj: RIS, 2011

Historie města sahá až do 13. století. V průběhu století se město neustále vyvíjelo a měnilo. V první polovině 19. století bylo, stejně jako řada dalších měst, ovlivněno technickou revolucí. Na přelomu 19. a 20. století bylo napojeno na železnici, začala stavba městské elektrárny, nemocnice, škol a dalších veřejných zařízení. V tomto období se stalo městem okresním. Vsetín je velmi kulturní město. Patří k nejvýznamnějším střediskům východní Moravy. Pro svůj další rozvoj je schopno a připraveno vytvářet dobré podmínky.

Veřejná správa města

Postavení, působnost a další kompetence města upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a další zvláštní zákony. Městský úřad tvoří starosta, místostarostové, tajemník města a za-

městnanci zařazení do úřadu. Úřad je členěn na 11 odborů, která se dále člení na výbory a komise. V oblasti samostatné působnosti plní úkoly, které mu uložila rada města nebo zastupitelstvo města. V přenesené působnosti vykonává státní správu s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu města. Město vykonává funkci obce s rozšířenou působností pro 32 obcí a funkci obce s pověřeným obecním úřadem. Výkon samostatné působnosti kontroluje Krajský úřad Zlínského kraje. Výkon přenesené působnosti kontroluje ministerstvo vnitra.

Volenými orgány ve stávajícím volebním období jsou starosta, 3 místostarostové, 7 členů rady města a 21 členů zastupitelstva.

Udržitelný rozvoj ve městě

Významnou předností města obstat v konkurenci ostatních sídel je jeho způsobilost prezentovat svou připravenost k udržitelnému rozvoji, trvale zvyšovat a zkvalitňovat svou ekonomickou základnu, rozvíjet potenciál lidských zdrojů včetně schopnosti přilákat a přijmout nové investory. O aktivitách města svědčí zkušenosti jak s přípravou tak i realizací dílčích rozvojových strategií města. Jsou to např. Plán zdraví a kvality života, strategické dokumenty typu Balanced Score Card, studie demografického vývoje obyvatel, atd.

Přijetím projektu Vsetín – zdravé město je potvrzen pokračující zájem města na naplňování zásad a cílů základních dokumentů EU a OSN, které se zabývají oblastmi udržitelného rozvoje, zdraví a kvality života. Spolupracuje s iniciativou TIMUR. Od roku 2001 je členem NSZM ČR, účastní se řady kampaní (Den Země, Dny zdraví, Den bez tabáku, Evropský týden mobility, 30 dní pro NNO, Dny bez úrazů).

Město Vsetín se účastní i řady dalších projektů v oblasti rozvoje města, jeho hlavním cílem je koordinace veřejných a soukromých aktivit, rozvoj hospodářské prosperity a sociální stability města. (Vsetín, 2012)

4 ANALÝZA VYBRANÝCH MĚST

Indikátory ECI, jak už bylo výše uvedeno, byly vytvořeny pro sledování environmentální udržitelnosti na místní úrovni. Pro snadnější uplatnění v České republice byly upraveny a mírně pozměněny. Od zavádění projektu v letech 2002 – 2003 se do této akce přidala už řada českých měst. Mezi prvními partnery (prohlášení o partnerství viz. Příloha P I) to byla města Hradec Králové a Vsetín, v dalším roce se přidalo město Svitavy, v roce 2005 se iniciativa rozšířila i o města Chrudim, Kladno a Třebíč.

V této části práce bych se proto ráda zaměřila na tyto vybraná města a pomocí indikátorů ECI/TIMUR provedla analýzu a zhodnocení jejich dosavadního vývoje. Každé město je specifické a je pouze na jeho vedení, které z deseti indikátorů bude sledovat. Také jednotlivé indikátory se od sebe liší a intervaly jejich sledování jsou různé.

4.1 A.1 Spokojenost obyvatel s místním společenstvím

Nedílnou součástí udržitelné společnosti je kvalita života občanů. Každý člověk chce mít kvalitní bydlení, dobrou práci, dostupné základní služby a kvalitní životní prostředí. Možnost účastnit se místního plánování a rozhodování je způsob, jak kvalitu života ve společnosti ovlivňovat. Ukazatel Spokojenost obyvatel s místním společenstvím toto umožňuje. Vypovídá jak o úrovni obecné spokojenosti občanů, tak i o dílčích aspektech.

Údaje pro tento indikátor jsou získávány pomocí dotazníkového šetření na reprezentativním vzorku obyvatel daného města (vzor dotazníku viz. Příloha P II). Frekvence měření je stanovena na 2 roky.

Základním ukazatelem je obecná míra spokojenosti, která je udávána v procentech nebo v bodovém ohodnocení na stupnici 0 – 10 (0 = nejméně spokojen, 10 = nejvíce spokojen). Tento ukazatel je schopen velmi dobře zhodnotit slabé a silné stránky města z pohledu jeho obyvatel. Díky tomu může vedení města lépe rozhodovat o směru při dalším vývoji. (Lupač, 2005, s. 15; TIMUR, 2012)

V tabulce 1 je možné vidět obecnou míru spokojenosti. Protože šetření zjišťování výsledků probíhá v každém městě individuálně a každé město si volí rok sledování samo, není možné tyto města srovnávat v jednotlivých letech souhrnně. Je možné ale říct, že převažuje spokojenost obyvatel se svým městem, ať už se jedná o mírnou nebo velkou spokojenost. Velmi spokojeno je vždy přes 20 % obyvatel. Největší skupinou jsou mírně spokojení, kteří

tvoří více než polovinu (vždy cca 50 – 60 %) z celkového počtu dotazovaných. Další skupinou jsou mírně nespokojení, kteří tvoří cca 10 – 20 % obyvatel jednotlivých měst. Nejméně početnou je skupina velmi nespokojených, kde hodnoty dosahují maximálně 6 % a méně.

Tabulka 1 Obecná míra spokojenosti vybraných měst v %

		velmi spokojen	mírně spokojen	mírně nespokojen	velmi nespokojen
Chrudim	2007	27,9	59,3	11,4	1,4
	2009	31,8	55,9	10,3	2,0
Hradec Králové	2005	32,7	57,8	8,8	0,7
Kladno	2008	20,7	53,6	19,7	6,0
Svitavy	2011	24,9	57,7	15,4	2,0
Třebíč	2005	22,0	56,1	17,4	4,5
	2008	24,9	51,8	19,5	3,8
	2010	21,8	57,4	16,9	3,9
Vsetín	2004	33,3	50,4	13,9	2,4
	2006	29,4	57,5	10,0	3,1
	2009	37,7	49,7	10,2	2,4

Zdroj: vlastní zpracování za základě dat z TIMUR, 2012

V tomto indikátoru jsou zařazeny i hodnoty dílčích aspektů spokojenosti, jako např. spokojenost s mezilidskými vztahy, s možností zaměstnání, se ZŠ, SŠ, MHD, městským úřadem a řadou dalších.

4.2 A.2 Místní příspěvek ke změně klimatu

Tento ukazatel slouží k měření celkového množství emise CO₂ na jednoho obyvatele, vztahující se k antropogenním emisím oxidu uhličitého a metanu, a případné změny vzhledem k referenčnímu roku 1990. Jednotkou měření jsou tuny CO₂ na obyvatele a procentní změna vzhledem k referenčnímu roku. Měření se provádí jednou ročně.

Pro výpočet množství CO₂ je výchozím bodem analýza spotřeby energie. Celková spotřeba je výsledkem sektorů bydlení, obchod, průmysl, doprava atd. Pro plánování místních akti-

vit je sektorové rozlišení produkce CO₂ velmi důležité. Podrobnější rozdělení poskytuje informace, které mohou vést k omezení emisí.

V souvislosti s problematikou klimatických změn je možné očekávat zvyšující se význam tohoto ukazatele. Indikátor Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu mnou vybraná města v současnosti ale nesledují. (TIMUR, 2012)

4.3 A.3 Mobilita a místní přeprava

Z hlediska kvality života je model pohybu obyvatel ve městě důležitý jak z hlediska účastníků přepravy, tak i z hlediska zátěže na životní prostředí. Mezi místní přepravou a dalšími ukazateli, jako je např. kvalita ovzduší, hluk atd., je úzká spojitost. Proto je důležité dosáhnout optimální úrovně ve všech oblastech.

Indikátor Mobilita a místní přeprava zjišťuje způsob přepravy osob žijících na daném území. Frekvence měření je tříletá. Stejně jako u indikátoru A.1, je používáno ke zjišťování dotazníkové šetření vybraného vzorku obyvatel území (vzor zkrácené formy dotazníku viz. Příloha P III). Indikátor umožňuje zjistit řadu důležitých údajů o přepravě a v mnoha případech se již osvědčil. (Lupač, 2005, s. 18; TIMUR, 2012)

Tabulka 2 Procento cest osobními automobily

		% jízdy automobilem
Chrudim	2004	36,7
	2007	41,3
	2009	31,4
Hradec Králové	2003	20,0
	2005	23,0
Kladno	2008	38,2
Svitavy	2011	28,2
Třebíč	2005	29,5
	2008	35,0
	2010	33,1
Vsetín	2004	23,3
	2005	29,4

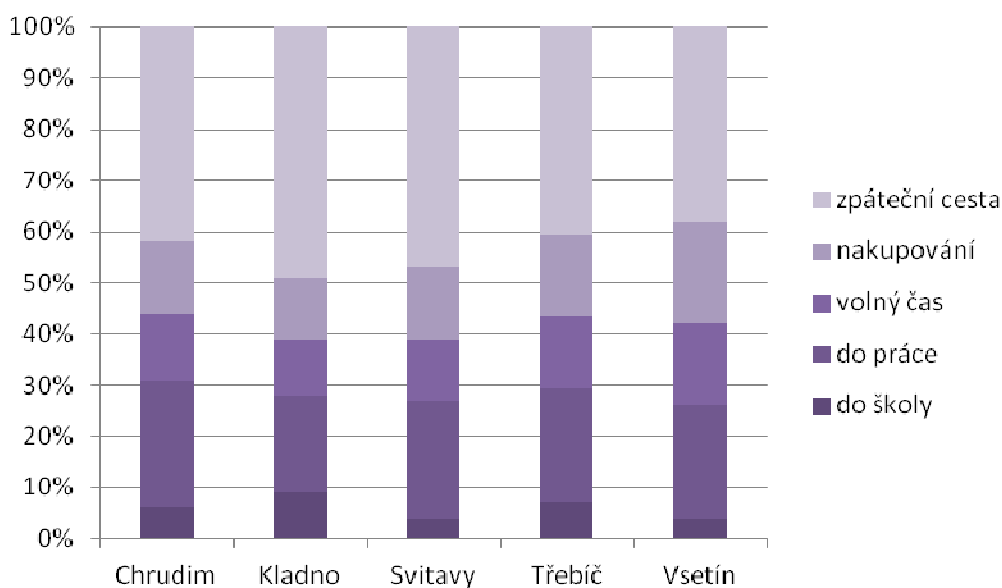
	2006	29,4
	2007	29,7
	2009	32,5

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

V tabulce 2 je sledován hlavní ukazatele tohoto indikátoru – procento cest osobními automobily. Stejně jako v indikátoru A.1, není možné srovnávat jednotlivá města, protože četnost a dobu zjišťování si stanovuje každé město samo. Opět lze říct pouze obecně, že procento jízdy automobilem se ve všech sledovaných městech drží v průměru okolo 30 %.

Dalšími ukazateli tohoto indikátoru jsou např.:

- důvody cestování (viz. Graf 1) – nejčastěji je to v průměru za poslední roky zpáteční cesta, následuje cesta do práce, cesty za nákupem a volným časem, nejmenší část tvoří cesty do školy,



Graf 1 Důvody cestování v %

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

- počet cest – kdy každý vykoná průměrně 2 – 3 cesty během dne,
- průměrná denní vzdálenost cesty – 10 – 15 km, s výjimkou Svitav (4,5 km/den),
- průměrná doba cesty – okolo 35 minut za den, opět s výjimkou Svitav (cca 6 min.).

4.4 A.4 Dostupnost veřejných prostranství a služeb

Pro kvalitu života a životaschopnost ekonomiky je přístup občanů k veřejným prostranstvím a službám nezbytný. Prostřednictvím plánování mohou městské úřady lidem umožňovat přístup k otevřenému prostranství a základním službám.

Základním ukazatelem tohoto indikátoru je dostupnost všech prostranství větších než 5 000 m². Jednotkou měření je podíl obyvatel města bydlících ve vzdálenosti do 300 m od veřejného prostranství nebo služby. Frekvence měření je 2 nebo 3 roky. Sběr dat se provádí pomocí geografického informačního systému (GIS). (Lupač, 2005, s. 21; TIMUR, 2012)

V tabulce 3 jsou zaznamenány hodnoty ukazatelů veřejná prostranství a veřejná prostranství větší než 5 000 m². Jak je z údajů patrné, tyto hodnoty se navzájem kopírují. Největší přístup k veřejným prostranstvím a službám mají obyvatelé města Třebíč a Vsetín, jejichž hodnoty ukazují 100 %. Velmi dobře jsou na tom s přístupem ke službám a veřejným prostranstvím i města Hradec Králové a Svitavy. Nejméně dostupná jsou veřejná prostranství a služby ve Svitavách, kde je zaznamenáno cca 57 %.

Tabulka 3 Obyvatelstvo bydlících do 300 m od veřejného prostranství

		veřejná prostranství větší než 5 000 m ²	všechna veřejná prostranství
Hradec Králové	2004	89	89
Kladno	2005	57	57
Svitavy	2004	92	92
Třebíč	2005	100	100
Vsetín	2004	100	100
	2005	100	100
	2006	100	100

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

V tabulce 4 jsou zaznamenány další ukazatele, které se pro indikátor Dostupnost veřejných prostranství a služeb zjišťuje. Jak je vidět, velmi dobrá je dostupnost zastávek MHD a recyklačních nádob ve všech městech. Dostupnost obchodů je také na dobré úrovni, menší hodnoty vykazuje pouze město Svitavy. Dostupnost zdravotnických zařízení je méně dobrá. Nejhůře jsou na tom města s dostupností základních a mateřských škol.

Tabulka 4 Dostupnost veřejných služeb v %

		zdravotnická zařízení	zastávky MHD	ZŠ a MŠ	recyklační nádoby	obchody
Hradec Králové	2004	72	94	35	99	71
Kladno	2005	-	81	67	97	90
Svitavy	2004	48	-	72	91	53
Třebíč	2005	73	79	95	100	79
Vsetín	2004	49	88	47	88	83
	2005	-	89	47	-	86
	2006	57	90	30	-	86

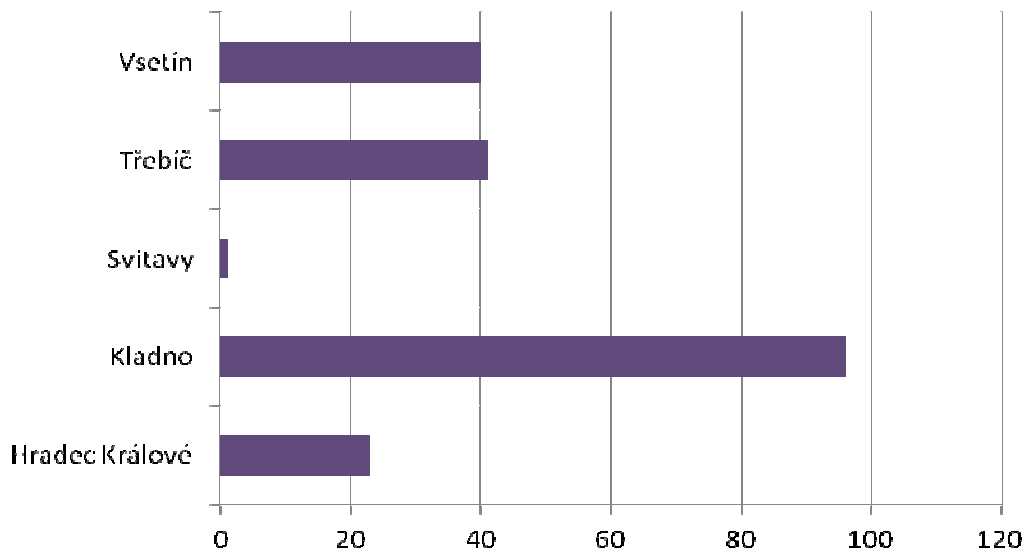
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

4.5 A.5 Kvalita místního ovzduší

Kvalita ovzduší závisí na obsahu znečišťujících látek. Indikátor Kvalita místního ovzduší se soustředí na zdroje, které ovzduší ve městech znečišťují. Jsou jimi oxid siřičitý, oxid dusičitý, oxid uhelnatý, prachové částice a olovo. Zamoření ovzduší těmito látkami způsobuje řadu zdravotních problémů. Nepřímo mohou ovlivňovat i další oblasti lidského života, proto patří kvalita ovzduší mezi základní faktory trvalé udržitelnosti.

Na základě epidemiologických studií jsou určeny normy, které nesmí být překračovány. Pomocí indikátoru jsou zjišťovány počty případů překročení mezních hodnot látek znečišťujících ovzduší. Vybrané látky znečišťující ovzduší jsou zaznamenávány každou hodinu na stálých měřicích stanicích. Pro potřeby ukazatele se vykazují jednou ročně nebo jednou za 3 roky. (Lupač, 2005, s. 23; TIMUR, 2012)

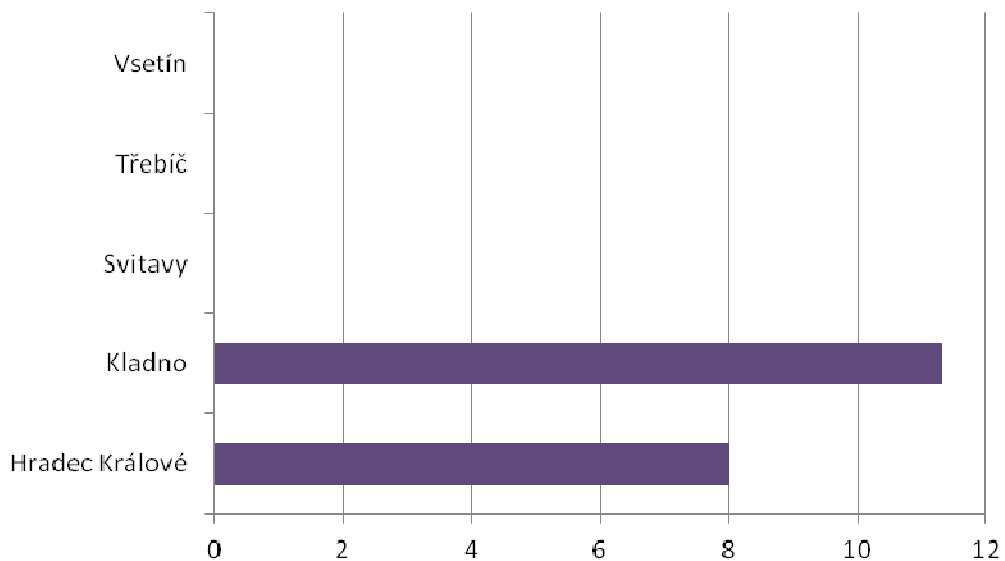
Na grafu 2 je zobrazen počet překročení limitu koncentrace PM_{10} ve vybraných městech. Ukazatel zaznamenává počet případů překročení mezních hodnot PM_{10} snížené o 35 překročení na monitorovací stanici kvality ovzduší ve městě za rok. Uvedené hodnoty pochází z roku 2005. Jak je patrné z grafu, nejvíce je postiženo poléťavým prachem Kladno, nejméně město Svítavy.



Graf 2 Počet překročení limitu PM_{10}

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

Dalším ukazatelem je Počet překročení limitu koncentrace O_3 . Tento ukazatel je definován počtem dní, kdy byly překročeny roční mezní hodnoty ozónu snížené o 25 dní na monitorovací stanici kvality ovzduší ve městě za rok. Jak je z grafu níže patrné, ve městě Hradec Králové a Kladno bylo znečištění ozónem zaznamenáno, pro město Vsetín, Třebíč a Svitavy jsou hodnoty nulové.



Graf 3 Počet překročení limitu koncentrace O_3

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

Dalšími monitorovanými údaji jsou počty překročení limitu koncentrace SO₂, NO₂ a CO.

Tabulka 5 Překročení limitu škodlivých látek

	PM ₁₀	O ₃	SO ₂	NO ₂	CO
Hradec Králové	23	8	0	0	0
Kladno	96	11,3	0	0	0
Svitavy	1	0	0	0	0
Třebíč	41	0	0	0	0
Vsetín	40	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z ČHMÚ, 2012 a TIMUR, 2012

Při sledování hodnot oxidu siřičitého se zaznamenává počet případů překročení mezních hodnot SO₂ snížených o 3 překročení na monitorovací stanici za rok. Pro oxid dusičitý je zaznamenáván počet případů překročení mezních hodnot NO₂ snížených o 18 překročení. Při sledování oxidu uhelnatého se sleduje počet případů překročení mezních hodnot CO. Jak je vidět v tabulce, všechny hodnoty pro tyto 3 ukazatele jsou nulové.

4.6 B.6 Cesty dětí do a ze školy

Výběr způsobu dopravy dětí do školy a zpět má značný vliv na dopravní zatíženost cest a další aspekty trvalé udržitelnosti. Vozením dětí do školy autem předávají rodiče špatné signály z hlediska životního prostředí. Školy patří mezi služby, které jsou snadno dosažitelné pěšky, na kole nebo městskou hromadnou dopravou. Využitím těchto možností dopravy se děti učí nejen bezpečný pohyb po městě, ale hlavně jsou jim vštěpovány základy trvale udržitelné společnosti.

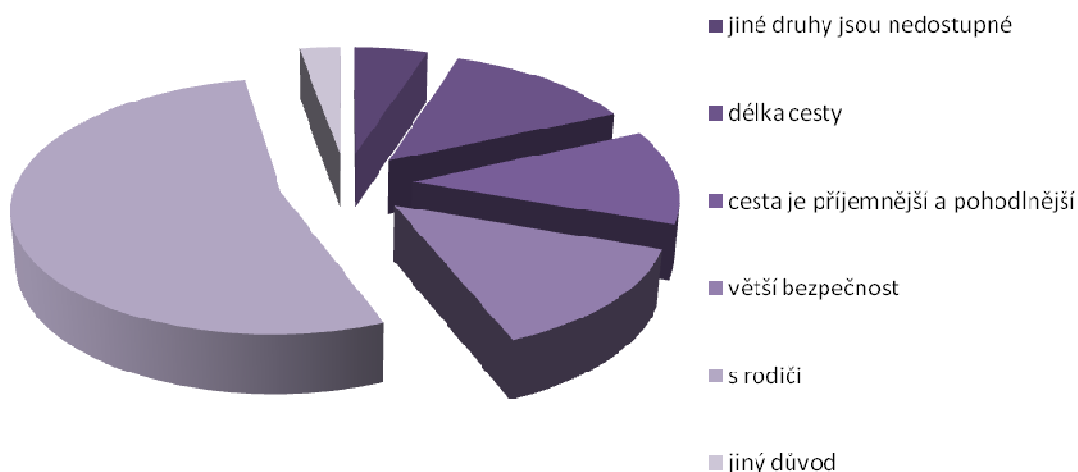
Indikátor Cesty dětí do školy a ze školy patří mezi velmi oblíbené indikátory sady ECI/TIMUR. Díky zjišťování lze zaznamenat problémové oblasti a tyto potom následně řešit. Řada měst už díky zjištěným výsledkům zvýšila bezpečnost dětí při cestách do školy a ze školy a zamezila tak budoucím možným nehodám. Základním ukazatelem je podíl dětí dopravujících se do školy autem. Měření se provádí jednou ročně pomocí dotazníkových průzkumů (vzor dotazníku viz. Příloha P IV) s rodiči dětí. Hodnoty jsou udávány v procentech. (Lupač, 2005, s. 26; TIMUR, 2012)

Tabulka 6 Podíl dětí dopravujících se do školy autem

		doprava autem
Chrudim	2005	20,2
	2007	13,3
	2010	15,7
Hradec Králové	2003	8,7
	2005	10,3
Kladno	2004	16,8
	2007	16,3
Svitavy	2005	5,8
Třebíč	2006	5,7
Vsetín	2004	6,8
	2006	10,8
	2007	11,8
	2009	15,2

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

V tabulce 6 je možné vidět vývoj ukazatele podílu dětí dopravujících se do školy autem v jednotlivých městech. Ukazatel vykazuje hodnoty v průměru okolo 10 %, což není mnoho. Opakovaným sledováním se ale ukazuje problém, kdy dochází k růstu takto se dopravujících dětí. Další možnosti dopravy jsou pěšky, na kole, veřejnou dopravou nebo jiným způsobem. V teplých měsících je nejvíce využíváno přemísťování pěšky (cca 70 %) nebo veřejnou dopravou (cca 20 – 30 %). V chladných měsících je nejčastější přepravou opět chůze, ale v menší míře (cca 50 – 60 %). Zvyšuje se přeprava autem nebo veřejnou dopravou. Pocit bezpečí zažívá při cestě do školy asi 70 % dětí.



Graf 4 Důvody pro volbu automobilu

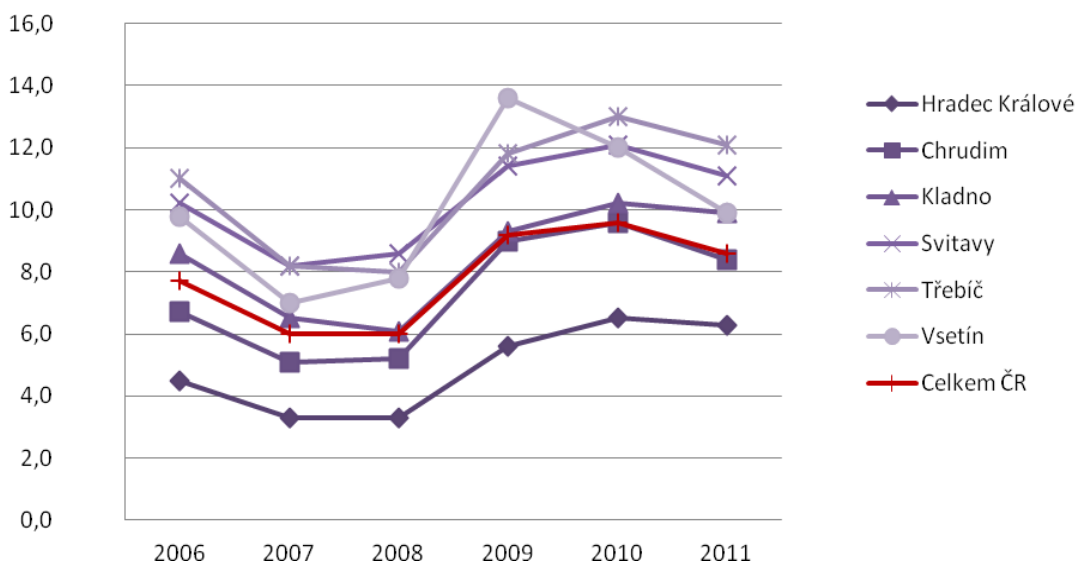
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

Z grafu 4 je patrné, že nejčastější důvod pro volbu automobilu je cestování s rodiči (cca 53 %). Mezi další důvody patří větší bezpečnost, délka cesty, cesta je příjemnější a pohodlnější nebo to, že jiné druhy jsou nedostupné.

4.7 B.7 Nezaměstnanost

Protože je míra nezaměstnanosti základním ukazatelem sociální oblasti a úzce souvisí s řadou socioekonomických otázek (např. chudoba, sociální vyloučení,...), je pro Českou republiku nezaměstnanost klíčovým problémem.

Tento indikátor byl zařazen do sady ECI/TIMUR, po zpracování metodiky jeho sledování, v roce 2007. Tento indikátor městům umožňuje sledovat a vyhodnocovat vývoj nezaměstnanosti, stanovovat si cíle a vytvářet podmínky pro snížení nezaměstnanosti, aby bylo těchto cílů dosaženo. Pro potřeby indikátoru je sledována nezaměstnanost jednou ročně. Příslušný Úřad práce tato data sbírá, zpracovává a vyhodnocuje. Je však běžnou praxí, že Úřady práce (kvůli analyzování a vyhodnocování trendu nezaměstnanosti) zjišťují také přehledy nezaměstnanosti čtvrtletně i měsíčně. Hlavním ukazatelem je registrovaná míra nezaměstnanosti udávaná v procentech. (Lupač, 2005, s. 29; TIMUR, 2012)



Graf 5 Nezaměstnanost ve sledovaných městech ve srovnání s ČR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z MPSV ČR, 2012 a TIMUR, 2012

Na grafu 5 je vidět vývoj nezaměstnanosti sledovaných měst v období let 2006 – 2011. V letech 2006 – 2008 míra registrované nezaměstnanosti klesala, ale v souvislosti s ekonomickou krizí začala stoupat. V současnosti opět mírně klesá. Tento vývojový trend byl zaznamenán nejen ve vybraných městech, ale i v České republice celkově.

Nejlépe je na tom s nezaměstnaností Hradec Králové, jehož nezaměstnanost nepřesáhla ve sledovaném období míru 6,5 %. Naopak problémovou oblastí je nezaměstnanost pro města Třebíč, Svitavy a Vsetín, kde nezaměstnanost neklesla níže než na 7 – 8 %. Tyto rozdíly jsou dány geografickou polohou, různým zaměřením a řadou dalších ovlivňujících skutečností.

4.8 B.8 Zatížení prostředí hlukem

Na lidské zdraví a pohodu může mít hluk nepříznivý vliv. Pro udržitelnou společnost by proto měla být funkce bydlení, práce a přeprava zajištěna tak, aby hluk byl co nejnižší. Cílem Evropské unie i České republiky je snížit hladinu hluku na co nejnižší možnou míru.

Hlavním ukazatelem indikátoru Zatížení prostředí hlukem je podíl populace zatížené hlukem vyšším než 55 dB v noci. Jednotkou měření (závisí na zjišťovaném ukazateli) je procento populace vystavené působení hluku, rozdělené na různá pásma hodnot, procento mě-

ření odpovídajících různým pásmům hodnot nebo existence a stupeň realizace protihlukového akčního plánu. Frekvence měření je jednou za dva roky nebo jednou za pět let.

Tento indikátor je nejproblematičtější sledovaným ukazatelem. Pro získání dat je zapotřebí vyhotovení relativně nákladné hlukové mapy. (Lupač, 2005, s. 31; TIMUR, 2012)

V České republice je jen jedno město, které tento indikátor sleduje a má informace o hlukové zátěži, a to Vsetín. V tabulce níže je možné vidět srovnání se zahraničními městy. Jak je patrné, Vsetín patří do skupiny s nižším procentem populace (21,5 %) vystavené nočnímu hluku.

Tabulka 7 Hluková zátěž

		%
Vsetín	ČR	21,5
Viladecans	Španělsko	82,0
Vitoria-Gasteiz	Španělsko	65,0
Zaragoza	Španělsko	20,0
Modena	Itálie	59,0
Torino	Itálie	42,0
Birmingham	Velká Británie	18,0

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

Graf 6 zobrazuje procento populace vystavené různým hladinám hluku. Největší množství obyvatel města (52,9 %) je vystaveno síle hluku 60 – 65 dB. Do intervalu 55 – 60 dB spadá cca 26,9 % občanů, další interval 65 – 70 dB čítá asi 18,5 %, do poslední skupiny 70 – 75 dB spadá už pouhých 1,7 % obyvatel a hlukem vyšším než 75 dB není vystaven žádný z občanů města.



Graf 6 Procento populace Vsetína vystavené různým hladinám hluku

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

4.9 B.9 Udržitelné využívání území

K tomu, aby mohlo město expandovat, musí rozšiřovat příměstské oblasti. Často se tak děje na úkor zeleně a nedotčené půdy. Udržitelné využívání znamená efektivní využití. Existuje zde snaha co nejnižšího záboru nedotčené půdy.

Indikátor Udržitelné využívání půdy je jednou z možností pro sledování udržitelnosti v této oblasti. Slouží také jako podklad pro zpracování nového územního plánu nebo pro jeho aktualizaci. Měření se provádí pomocí geografického informačního systému. Frekvence měření by měla být jednou ročně. (Lupač, 2005, s. 33; TIMUR, 2012)

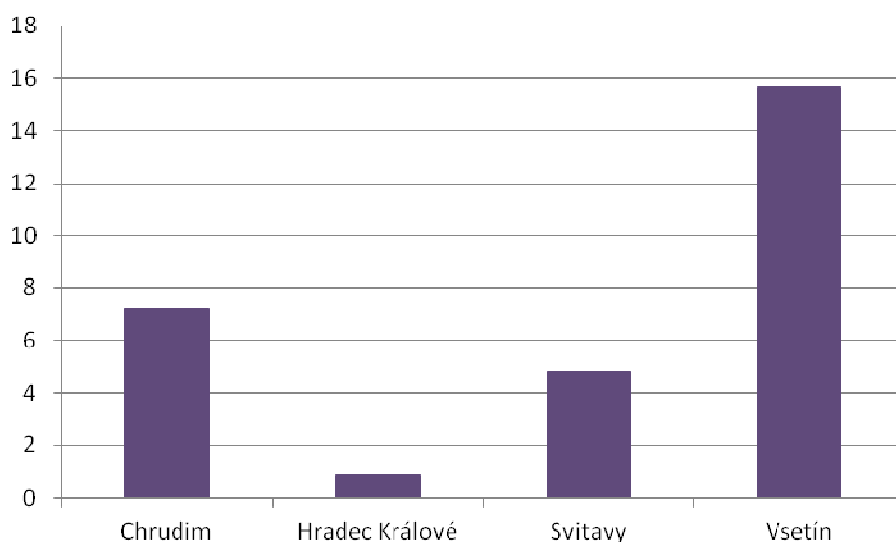
Hlavním ukazatelem tohoto indikátoru je podíl urbanizovaných ploch z celkové rozlohy správního území města. Do sledování tohoto ukazatele se zatím zapojila jen dvě města, a to Svitavy a Hradec Králové. Obě vykazují přibližně stejné hodnoty (viz. Tabulka 8).

Tabulka 8 Podíl urbanizovaných a neurbanizovaných ploch

		urbanizované	neurbanizované
Hradec Králové	2000	28,4	71,6
	2004	28,8	71,2
Svitavy	2006	21,0	79,0

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

Dalším ukazatelem indikátoru B.9 je podíl zvláště chráněných území (národní parky, CHKO, přírodní rezervace a památky,..) na celkové rozloze města. Do sledování tohoto ukazatele se zapojila města Chrudim, Hradec Králové, Svitavy a Vsetín. Jak je vidět na grafu 7, město Chrudim má 7,2 % chráněných území, v Hradci Králové je cca 1 %, ve Svitavách 4,8 % a Vsetín má největší podíl chráněných ploch na svém území (15,7 %).



Graf 7 Podíl zvláště chráněných území na rozloze města

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

4.10 B.10 Ekologická stopa

Ekologická stopa stanovuje množství přírodních zdrojů, které je ve městě spotřebováno během roku. Pod pojem „město“ spadá jak jeho obyvatelstvo, tak i funkce nezbytné pro jeho fungování. Výsledek spotřeby je přepočten na jednoho obyvatele daného města.

Indikátor Ekologická stopa stále stoupá na významu. Je to srozumitelný a snadno představitelný ukazatel udržitelného rozvoje města z hlediska životního prostředí. Tento indikátor má přímou souvislost s dalšími indikátory sady ECI/TIMUR, také má přímou vazbu na udržitelnost města. Ekologická stopa se vyjadřuje v globálních hektarech (gha) na jednoho obyvatele a frekvence měření je jednou za dva roky. (TIMUR, 2012)

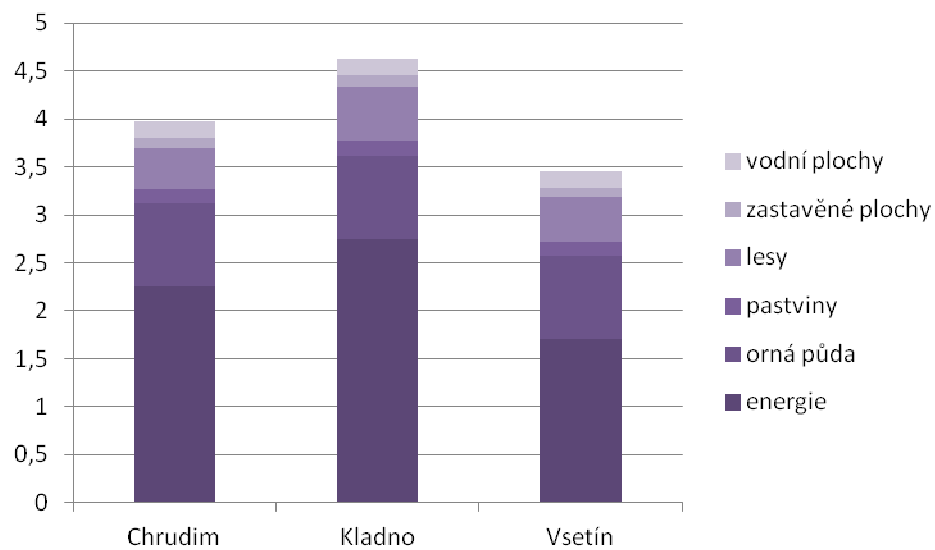
Hlavním ukazatelem je ekologická stopa města v globálních hektarech na hlavu. Získané výsledky jsou z měst Hradec Králové, Chrudim, Kladno a Vsetín.

Tabulka 9 Ekologická stopa v gha na 1 obyvatele

		Ekostopa
Chrudim	2006	3,97
Hradec Králové	2007	4,21
	2010	4,69
Kladno	2006	4,62
Vsetín	2006	3,44
	2010	5,30

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

Dalším ukazatelem je ekologická stopa města v globálních hektarech na hlavu rozčleněná dle jednotlivých složek (viz. Graf 8). Údaje jsou z roku 2006 pro města Chrudim, Kladno a Vsetín.



Graf 8 Ekologická stopa rozčleněná dle složek

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z TIMUR, 2012

5 HODNOCENÍ ROZVOJE MĚST A JEJICH ŘÍZENÍ

Hodnocení rozvoje měst nebo jakékoliv jiného území je složitou záležitostí. Při celkovém vyhodnocování udržitelného rozvoje je důležité sledovat nejenom kvalitu života na daném místě, ale i vlivy z vnějšího okolí, které mohou na kvalitu života také působit. Problematika hodnocení vyžaduje jak zapojení odborníků, tak i vedení dané lokality a neméně důležité je zapojení místní veřejnosti.

Indikátory, včetně ECI/TIMUR, se zjišťují pomocí čísel a tato čísla by měla vyjádřit kvalitu života. Přestože jsou to pouhá čísla, je možné z nich vyčíst řadu zajímavých skutečností a také lze díky tomu sledovat a hodnotit jejich vývoj v čase. Města můžou sledovat, jaký byl jejich vývoj v minulosti, a současně mohou určovat jejich směr v budoucnosti. Indikátory dávají možnost nejen sledování minulosti, současnosti a budoucnosti, ale je zde také možnost srovnání s ostatními municipalitami.

Používání indikátorů k hodnocení rozvoje města jsou stále oblíbenější, protože města se v průběhu let více a více odlišují, významnou roli zde hrají také rozvíjející se technologie (sběr dat je mnohem jednodušší).

Vyhodnocené indikátory lze použít při prezentaci o rozvoji města veřejnosti, jako nástroj pro zhodnocení činnosti a úspěšnosti realizovaných projektů. Velkou roli mohou hrát zjištěné údaje také při plánování a při vytváření strategického plánu rozvoje města, kdy díky odhaleným slabším, může město lépe stanovovat priority a cíle dalšího rozvoje. Indikátory umožňují jednoduchým způsobem sledovat problémové oblasti a ukazovat cestu ke zlepšení. Čím více indikátorů ze sady města sledují, tím získávají ucelenější a jasnější pohled na svůj rozvoj.

Všechna tato zjištění vychází především z dotazníkových šetření a z řady zjišťování zabývajících se touto problematikou. Stejným principem byly formulovány i následující podkapitoly.

5.1 Výhody indikátorů

Mezi výhody používání indikátorů rozvoje patří tyto:

- ukazují detailní přehled možností města,
- jsou srozumitelné a přehledné,

- přispívají k větší informovanosti,
- identifikují kritické oblasti,
- napomáhají ke zlepšení image města,
- vytvářejí zpětnou vazbu pro správu měst,
- lze je využít při plánování,
- usnadňují zacílení směřování investic,
- vedou k popularizaci udržitelného rozvoje,
- lze je využít jako příloha k žádostem o dotace,
- posilují zájem obyvatel o věci veřejné,
- lze je srovnávat jak s městy v České republice, tak i v zahraničí,
- výsledky mohou poskytovat signály investorům,
- existuje zde možnost kombinace s jinými daty,
- je to výborný komunikační nástroj s veřejností,
- zjišťování dat a informací u některých indikátorů je oproti jiným výzkumům mnohem levnější,
- poskytují informace pro nápravná opatření.

5.2 Nevýhody indikátorů

Mezi nevýhody můžeme zařadit:

- administrativní náročnost a zdlouhavá příprava,
- existence vyšších finančních nákladů při získávání dat a informací (u některých indikátorů),
- omezená možnost porovnání některých indikátorů v důsledku malého počtu zapojených měst,
- ovlivňování výsledků aktuálními přechodnými problémy,
- v některých případech je vytvořena příliš složitá metodika vyžadující dohled odborníků,

- aplikace řešení může přesahovat možnosti a kompetence města,
- občasně zahlcení podobnými průzkumy.

5.3 Příklady dobré spolupráce

Nejlepší cestou ke spokojenosti a rozvoji měst je vytváření kvalitních podmínek pro život svých obyvatel. Tím, že vedení města vytváří podmínky k tomu, aby se obyvatelé města mohli podílet na rozhodování o tom, co je pro ně důležité, získá město nejen dobrou zpětnou vazbu při řízení a rozhodování, ale i spokojené občany. Lidé si formou diskuse s vedením určí problémové oblasti. Tady jsou dva příklady dobré spolupráce vedení města a občanů v něm žijících.

Největší problémy – Chrudim:

- vybudovat obchvat města Chrudim,
- podporovat zachování nemocnice v Chrudimi v současném rozsahu včetně záchování pohotovostní služby,
- zachovat areál letního kina ke kulturním účelům a vytvořit podmínky pro obnovení této lokality,
- obnova nemovitého a movitého majetku škol – podporovat vybavení škol – rekonstrukce a řešení stavů budov škol a školních zahrad,
- najít řešení pro umožnění pohybu cyklistů v protisměru jednosměrných ulic, případně po chodnících,
- podporovat udržení sítě sociálních služeb ve městě Chrudim pro všechny cílové skupiny,
- podporovat sportovní aktivity – větší dostupnost sportovních hřišť, kurtů a tělocvičen,
- opravit rozlučkovou síň s koncepčním řešením hřbitova a rekonstruovat přístupovou cestu k síni. (DataPlán, 2011)

Největší problémy – Vsetín:

- podporovat hromadnou dopravu,
- komplexně řešit zkvalitnění kulturních, shromažďovacích a společenských prostor,

- podporovat aktivity v rámci správy a budování hřišť a sportovišť,
- realizovat a rozšiřovat stávající aktivity na podporu sportu,
- oddělit motorovou a nemotorovou dopravu,
- zprovoznění železničního mostu pro pěší a cyklistickou dopravu,
- realizovat opravy, údržbu a rekonstrukce školských budov včetně příslušenství v souladu s potřebami a rozpočtem města,
- snižovat zátěž dopravy. (DataPlán, 2011)

Po těchto nalezených skutečnostech, město tato zjištění zohlední při strategickém plánování a rozhodování.

5.4 Osvětové kampaně a akce

Je dobré, že se města začala zaměřovat na otázky zvyšování kvality veřejné správy, udržitelného rozvoje města a procesy zapojování veřejnosti do těchto oblastí. Důležité je ale také nalezení celkové koordinace a skloubení s environmentální politikou a politikou životního prostředí. V rámci tohoto, se do osvětových kampaní a akcí zapojují i mnou sledovaná města, nejvíce město Vsetín, Chrudim a Třebíč.

Mezi nejznámější pořádané aktivity patří:

- *Den bez tabáku*

Každoročně je vyhlášen na 31. května. Upozorňuje na celosvětovou tabákovou epidemii. Klade důraz na prevenci před tabákovým kouřem. Má poukazovat na následky aktivního i pasivního kouření. Ve městech se na podporu nekouření pořádá řada nejrůznějších akcí.

- *Den země*

Je to den věnovaný Zemi. Jde o ekologicky motivovaný svátek, který upozorňuje na dopady ničení životního prostředí. Mezi tradiční akce patří sázení stromů, čištění řek, ale také besedy, divadelní a hudební vystoupení, soutěže atd.

- *Dny bez úrazů*

Tato kampaň se zaměřuje především na děti a seniory, kteří patří do nejohroženější skupiny obyvatel. Řada akcí v rámci Dnů bez úrazů je zaměřena na prevenci úrazů.

V rámci kampaně probíhají ukázky činnosti a techniky policie, armády, hasičů nebo záchranářů.

- *Dny zdraví*

Cílem této kampaně je zajímavou formou informovat občany o tom, jak správně pečovat o zdraví a jak předcházet zdravotním potížím. Tato kampaň patří mezi nejrozsáhlejší akce na podporu zdravého životního stylu v ČR.

- *Evropský týden*

Tato kampaň upozorňuje na problémy se stále narůstající automobilovou dopravou. Zároveň se snaží nabídnout možnosti a výhody alternativních druhů dopravy. Součástí této akce bývá tradičně i Evropský den bez aut.

- *30 dní pro NNO*

Tato kampaň si dala za úkol pomoci medializovat aktivity NNO, které pomáhají občanské společnosti v oblasti sociální pomoci, péče o mládež, kulturních a sportovních aktivit a ochrany životního prostředí. V rámci kampaně probíhají během jednoho celého měsíce nejrůznější zajímavé akce. (NSZM, 2012)

6 MOŽNOSTI ZLEPŠENÍ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Strategické vize jsou popisem ideálního stavu v delším časovém horizontu. Určují základní směry, cíle a výsledky, kterých chce daný subjekt dosáhnout při svém rozvoji. Úkolem každého města je dbát o spokojenost svých občanů a místních organizací, současně s dodržováním pravidel udržitelného rozvoje, což je možné dokázat díky řadě zjišťování, rozborů a na základě příkladů měst, které se tímto pravidlem řídí. Za tímto účelem zpracovávají města dokumenty, které se touto problematikou zabývají, ať už jde např. o strategii udržitelného rozvoje, plány a programy rozvoje a akční plány. Výjimku netvoří ani sledovaná města.

Každé město představuje složitý neustále se rozvíjející organizmus vyžadující jasné stanovení cílů a strategií. Rozvojové plány společně s rozpočty města a územními plány tvoří nejvýznamnější dokumenty pro plánování a rozvoj měst.

Vybraná města si stanovila tyto strategické vize a cíle:

- Hradec Králové chce být metropolí severovýchodních Čech, dynamicky se rozvíjející a udržované město s funkčním a harmonickým urbanistickým řešením navazujícím na tradici města, město živé a otevřené novým myšlenkám. (Hradec Králové, 2012)
- Chrudim chce být dynamickým středoevropským městem, s moderním životním stylem kombinujícím výhody městské komunity s kvalitním a zdravým životním prostředím, s bohatou nabídkou služeb, kulturním a sportovním zázemím, vytvářejícím dobré podmínky pro život všech obyvatel. (Chrudim, 2012)
- Kladno bude metropolí středočeského prostoru s pestrou škálou kvalitních a moderních veřejných služeb vč. dopravní obslužnosti a příznivým prostředím pro život obyvatel města. Město zajistí dlouhodobou kvalitu života svých obyvatel prostřednictvím příznivého prostředí a dobře fungujících veřejných služeb. (Kladno, 2012)
- Svitavy chtějí být moderně se rozvíjejícím městem se spokojenými obyvateli. Chce se rozvíjet takovým způsobem, kterým uspokojí potřeby jak současných, tak i budoucích generací. (Svitavy, 2012)
- Třebíč bude konkurenceschopnou destinací cestovního ruchu, prestižním kulturním a historickým centrem zajišťujícím vysokou kvalitu života pro všechny občany

města, lákající nové obyvatele, k životu ve městě, nabízející podnikatelským subjektům funkční zázemí pro podnikání a zajišťující efektivní veřejnou správu založenou na participaci občanů na jejím výkonu. (Třebíč, 2012)

- Vsetín je příjemné město k životu, práci a zábavě. Usiluje o zvyšování kvality života při respektování udržitelného rozvoje. Chce trvale zvyšovat kvalitu života svých občanů a kvalitu poskytovaných nebo zajišťovaných služeb. (Vsetín, 2012)

Stanovení vizí a cílů je prvním z kroků. K tomu, aby jich bylo dosaženo, je zapotřebí zjištění stavu nejen v daném okamžiku, ale i ve vývoji let. Spolupráce s organizacemi a iniciativami za zlepšení životního prostředí je určitě krok správným směrem. Města, která jsem si vybrala, s takovými organizacemi spolupracují.

Ve své práci jsem sledovala partnerství mezi městy a organizací TIMUR s jejími indikátory rozvoje. Díky této spolupráci mají města možnost retrospektivy. Můžou sledovat vývoj a napravovat problémové oblasti.

Návrhy řešení, které jsem stanovila, vychází především z řady analýz a zjišťování, a také jsem se nechala inspirovat městy a obcemi, které řešily stejné nebo podobné problémy.

Celková spokojenost, bezpečnost a dostupnost všech služeb

- Města by měla vytvářet podmínky pro spokojený život svých občanů. Obnovou a zlepšováním bytového fondu se zvýší nejen spokojenost, ale i životní úroveň obyvatel měst.
- Pro větší bezpečnost ve městech by se měly oblasti problémové a nebezpečné přetvořit na místa bezpečná. To lze dosáhnout odstraňováním prvků nebezpečí, lepším osvětlením a pravidelnou kontrolou těchto míst. Preventivními programy by se mělo předcházet kriminalitě.
- Města by měla vytvářet zázemí pro kulturní a sportovní zájmy, podporovat aktivní trávení volného času všech věkových kategorií.
- Informováním svých občanů o dění ve městech a možnostech podílet se na místním plánování a rozhodování o věcech, které se dotýkají jejich života, dojde ke zvýšení zájmu obyvatel o město a jejich větší spokojenosti.

- Zvýšením dostupnosti veřejných prostranství (parky, veřejná zeleň, náměstí, ulice,...) a služeb dojde také ke zlepšení života obyvatel ve městech. Největším problémem se stala dostupnost škol. Města by se měla snažit o jejich zachování.

Zaměstnanost

- Města se musí zapojit do aktivní podpory zaměstnanosti.
- Podnikatelská základna – podporou podnikatelských subjektů dojde ke zlepšení podmínek a přilákání nových podniků, čímž dojde ke zvýšení pracovních příležitostí pro občany.
- Vytváření nových pracovních míst – vytvořením praktikantských a absolventských míst se zvýší šance na zaměstnání pro mladé lidi bez praxe.

Mobilita a znečištění ovzduší, zatížení hlukem

- Dopravní infrastruktura má velký vliv na ekonomický a demografický rozvoj. Jejich pravidelnými opravami, údržbou a úklidem dojde ke snižování prašnosti. Vlivem lepší průjezdnosti cest dojde ke snížení koncentrace oxidu uhličitého z motorů aut.
- Na kvalitu ovzduší a hlučnost má vliv nejen automobilová doprava, ale i velké podniky ve městech nebo v jejich okolí. Ke snížení znečištění je nutný pravidelný monitoring těchto zdrojů znečištění.
- Vytvářením alternativních možností dopravy omezovat přítomnost aut ve městech.
- Zlepšování kvality ovzduší výsadbou městské zeleně a její pravidelnou údržbou.

Sledovaná města mají výborné předpoklady k tomu, aby dosáhla svých vytyčených cílů. Důležitou podmínkou k jejich dosažení je podpora jak městských úřadů, tak i aktivní účast obyvatel měst. Podporou udržitelného rozvoje se města vydala správným směrem. Doufám, že v tomto i vytrvají.

ZÁVĚR

V současné době, kdy je životní prostředí stále více ohrožováno ekologickými katastrofami, je třeba zamyslet se nad chováním lidí vůči prostředí, ve kterém žijeme. Člověk má přirozenou potřebu zvyšovat kvalitu svého života, často na úkor přírody. Je ale nutné nepodceňovat varování přírody a zamýšlet se nad tím, jak skloubit rozvoj měst a obcí s co nejnižším environmentálním zatížením. V souvislosti s tímto, se v České republice i v řadě dalších zemí mluví o udržitelném rozvoji. Jeho hlavním cílem je zajišťovat takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.

Svou diplomovou práci jsem rozdělila na dvě hlavní části, a to teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem se věnovala pojmům souvisejícím s mým tématem. Snažila jsem se vysvětlit pojmy související s konceptem udržitelného rozvoje a všechny aspekty k tomu související.

Obsahem praktické části byl popis mnou vybraných měst, které jsem následně analyzovala pomocí indikátorů ze sady ECI/TIMUR. Všechna sledovaná města vykazují dobré hodnoty (cca 80 %) v oblasti celkové spokojenosti obyvatel s místním společenstvím. V části místní přepravy je sledován především podíl automobilové dopravy na celkové přepravě. Indikátor v čase ukazuje stále se zvyšující hodnoty. Ze zjištěných dat tedy vyplývá, že mobilita je v současnosti skutečným problémem, protože cestování auty způsobuje nenávratné škody na životním prostředí. V oblasti dostupnosti veřejných prostranství a služeb jsou na tom města velmi dobře. Jedinou problémovou hodnotou je dostupnost základních a mateřských škol, kdy se řada těchto zařízení zavírá, a děti musí cestovat do vzdálenějších míst. S tímto souvisí indikátor cest dětí do školy a ze školy, kdy je možné zaznamenávat problémové oblasti a ty potom řešit. V oblasti kvality ovzduší se města potýkají především s koncentrací polévatého prachu. Ukazatele A.2, B.8 a B.9 jsou v ČR málo používané a proto je jejich hodnocení velmi těžké. Nejvíce sledovaným ukazatelem je nezaměstnanost. V souvislosti s ekonomickou krizí v posledních letech byla míra nezaměstnanosti na docela vysoké úrovni, ale její trend začíná postupně klesat. Sledovaná města kopírují křivku celkové nezaměstnanosti ČR. Posledním ze sady je ekologická stopa, tento ukazatel úzce souvisí s ostatními indikátory a má přímou vazbu na udržitelnost měst. V další části jsem zhodnotila klady a zápory indikátorů a uvedla jsem příklady dobré spolupráce měst jak se svými obyvateli, tak i s organizacemi zabývajícími se touto problematikou.

V následující části jsem se snažila uvést možnosti, na které by se města měla zaměřit při jejich dalším rozvoji.

V souvislosti s cíli byla provedena analýza a vyhodnocení. Zjišťování indikátorů přineslo příznivé výsledky. Obecně lze říct, že občané jsou s místem, kde žijí a pracují, spokojeni. Neproblémovější oblastí se ukázala být doprava a přeprava, ale každé hodnocení v sobě nese určité rezervy a vždy je možné zlepšování. Byla navržena doporučení, díky nimž dojde ke zlepšení s ohledem na zkvalitnění života obyvatel i na udržitelný rozvoj.

Myslím si, že vybraná města mají dobrý potenciál pro udržitelný rozvoj. Dokazují to partnerstvím s národními i mezinárodními organizacemi zaměřujícími se na životní prostředí a udržitelný rozvoj a zapojováním se do řady osvětových akcí. Záleží pouze na schopnostech vedení měst ve spolupráci s obyvateli, zda dokážou tento potenciál dobře využít.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] *Cenia: Česká informační agentura životního prostředí*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.cenia.cz/>
- [2] Česká republika. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů*. 2000. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb038-00.pdf>.
- [3] *ČHMÚ – Český hydrometeorologický ústav*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://portal.chmi.cz/>
- [4] *DataPlán: Portál pro strategické řízení a udržitelný rozvoj obcí a regionů*, 2011. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://dataplan.info/>
- [5] *Dolceta: Online Consumer education*, 2011 [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.dolceta.eu/ceska-republika/Mod5/>
- [6] *Eurion, o. s.: Vzdělávání pro udržitelný rozvoj*, 2012 [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.vzdelavanipedagogu.cz/site/>
- [7] *GRAPES*, 2007. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.grapes.cz/nove-metody-rizeni-ve-verejne-sprave/>
- [8] *Hradec Králové, oficiální stránky statutárního města*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.hradeckralove.org/>
- [9] *Chrudim, oficiální stránky města*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.chrudim.eu/>
- [10] *Kladno, oficiální stránky statutárního města Kladna*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://mestokladno.cz/>
- [11] KLOUDA, Lukáš et al, 2008. *Zrcadlo místní udržitelnosti: Indikátory udržitelného rozvoje a GIS*. Praha: Ústav pro ekopolitiku. 82 s. ISBN: 978-80-87099-03-2.
- [12] *Klub UNESCO Kroměříž: Co je udržitelný rozvoj?*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://www.unesco-kromeriz.cz/udrzitelny_rozvoj/co_je_udrzitelny_rozvoj.pdf
- [13] KOSÍKOVÁ, Simona et al, 2006. *Zrcadlo místní udržitelnosti: Barometr udržitelnosti*. Praha: Aladin Agency. 69 s. ISBN 80-239-8575-2.

- [14] KOSÍKOVÁ, Simona et al, 2007. *Zrcadlo místní udržitelnosti: Indikátory udržitelného rozvoje a nezaměstnanost*. České Budějovice: PROTISK. 43 s. ISBN:978-80-254-1549-8.
- [15] LUPAČ, Mirek et al. 2005. *Zrcadlo místní udržitelnosti: Evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Studio Gabreta. 45 s. ISBN 80-903244-7-9.
- [16] *Management jakosti*, 2005. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://normy.jakosti.cz/>
- [17] *Management Mania*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://managementmania.com/>
- [18] MATES, Pavel et al. 2001. *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*. 1. vyd. Praha: Prospektrum. 196 s. ISBN 80-7175-100-6.
- [19] Ministerstvo financí ČR: *Pokyny pro politiku udržitelného rozvoje*, 2006. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Udrzitelny_rozvoj_pdf.pdf
- [20] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR: *Integrovaný portál MPSV*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/local>
- [21] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: *Ústav územního rozvoje*, 2012 [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/>
- [22] Ministerstvo životního prostředí ČR: *Environmentální politika a nástroje*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/>
- [23] MOLAN, Bedřich, 1996. *Indikátory trvale udržitelného rozvoje* [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/Osoby/Moldan/moldan0.htm>
- [24] NSZM – *Národní síť Zdravých měst ČR*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://nszm.cz/index.shtml>
- [25] NOVÁČEK, Pavel, 2010. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého. 432 s. ISBN 978-80-244-2514-6.
- [26] *Občanská společnost*, 2008. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=1923253>

- [27] *Obnovená strategie EU pro udržitelný rozvoj*, 2006. Brusel: Rada EU. 29 s.
- [28] *OSN: Rozvojové cíle tisíciletí*, 2000. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/officiallist2008-cze.pdf>
- [29] PŮČEK, Milan et al, 2004. *Řízení procesů výkonu státní správy*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. 160 s. ISBN 80-239-4098-8.
- [30] PŮČEK, Milan et al, 2005a. *Měření spokojenosti v organizacích veřejné správy*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. 105 s. ISBN 80-239-6154-3.
- [31] PŮČEK, Milan et al, 2005b. *Přístup radnice k životnímu prostředí*. Vsetín: Město Vsetín. 80 s. ISBN 80-239-6431-3.
- [32] *RIS, Regionální Informační Servis*, 2011. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs>
- [33] *RVP, metodický portál*, 2006. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/>
- [34] *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. 2010. Praha: Úřad vlády ČR, 82 s.
- [35] *Strategie udržitelného rozvoje ČR*. 2004. Praha: Úřad vlády ČR, 59 s.
- [36] *Svitavy, oficiální informační portál města Svitavy*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.svitavy.cz/>
- [37] ŠIROKÝ, Jan et al, 2006. *Benchmarking ve veřejné správě*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR. 112 s. ISBN 80-239-7326-6.
- [38] *Timur – Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://timur.cz/>
- [39] *Třebíč, město s historií*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.trebic.cz/>
- [40] *Veřejná správa online: Deník veřejné správy*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/>
- [41] *Vsetín, oficiální web města*, 2012. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://mestovsetin.cz/>
- [42] *VŠRR*, 2012 [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.vsrr.cz/>

- [43] ŽLEBEK, Pavel, 2000. *Místní Agenda 21 a strategické plánování* [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://www.nszm.cz/cb21/archiv/material/09.MA21_Zlebek.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BCS	Metoda sloužící k řízení strategického plánování (Balanced Scorecard).
CAF	Společný hodnotící rámec (Common Assessment Framework).
CO	Oxid uhelnatý.
CO ₂	Oxid uhličitý.
ČR	Česká republika.
dB	Decibel.
ECI	Společné evropské indikátory.
EFQM	Model Excellence.
EHS	Evropské hospodářské společenství.
EU	Evropská unie.
FAOSTAT	Statistická databáze.
gha	Globální hektar.
GIS	Geografický informační systém.
HDI	Index lidského rozvoje.
HDP	Hrubý domácí produkt.
CHKO	Chráněná krajinná oblast.
ISEW	Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu.
ISO	Certifikace systémů řízení pod hlavičkou Mezinárodní organizace pro normalizaci (International Organization for Standardization).
IUCN	Mezinárodní unie pro ochranu přírody (International Union for Conservation of Nature).
JAR	Jihoafrická republika.
MA 21	Místní Agenda 21.
MDGs	Rozvojové cíle tisíciletí.

MHD	Městská hromadná doprava.
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí.
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek (Nomenclature des Unites Territorialites Statistique).
NEHAP	Akční plán zdraví a životního prostředí.
NNO	Nestátní neziskové organizace.
NO ₂	Oxid dusičitý.
NSZM	Národní síť Zdravých měst.
O ₃	Ozón.
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development).
OSN	Organizace spojených národů.
PDCA	Model zlepšování procesů (plan – do – check – act).
PM ₁₀	Polétavý prach.
PS	Poslanecká sněmovna.
SO ₂	Oxid siřičitý.
SŠ	Střední škola.
TIMUR	Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj.
TQM	Metoda, která klade důraz na řízení kvality (Total Quality Management).
TUR	Trvale udržitelný rozvoj.
UNCED	Konference OSN o životním prostředí a rozvoji.
UNDP	Rozvojový program OSN.
UNEP	Program OSN pro životní prostředí.
WCED	Světová komise pro životní prostředí a rozvoj (The World Commission of Environment and Development).
WHO	Světová zdravotnická organizace.

WRI	Světový ústav zdrojů (World Resources Institute).
ZŠ	Základní škola.
ŽP	Životní prostředí.

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 Model pilířů udržitelného rozvoje</i>	16
<i>Obrázek 2 Grafické schéma procesního přístupu</i>	25
<i>Obrázek 3 Grafické schéma modelu CAF</i>	27
<i>Obrázek 4 Čtyřkrokový cyklus benchmarkingu</i>	28
<i>Obrázek 5 Čtyřkrokový cyklus benchlearningu</i>	29
<i>Obrázek 6 Grafické znázornění metody BSC</i>	30
<i>Obrázek 7 Grafické znázornění modelu EFQM</i>	31
<i>Obrázek 8 Cyklus PDCA v grafické podobě</i>	32
<i>Obrázek 9 Lokalizace města Hradec Králové</i>	40
<i>Obrázek 10 Lokalizace města Chrudim</i>	42
<i>Obrázek 11 Lokalizace města Kladno</i>	44
<i>Obrázek 12 Lokalizace města Svitavy</i>	45
<i>Obrázek 13 Lokalizace města Třebíč</i>	47
<i>Obrázek 14 Lokalizace města Vsetín</i>	49

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1</i> Obecná míra spokojenosti vybraných měst v %	52
<i>Tabulka 2</i> Procento cest osobními automobily.....	53
<i>Tabulka 3</i> Obyvatelstvo bydlících do 300 m od veřejného prostranství.....	55
<i>Tabulka 4</i> Dostupnost veřejných služeb v %.....	56
<i>Tabulka 5</i> Překročení limitu škodlivých látek.....	58
<i>Tabulka 6</i> Podíl dětí dopravujících se do školy autem	59
<i>Tabulka 7</i> Hluková zátěž.....	62
<i>Tabulka 8</i> Podíl urbanizovaných a neurbanizovaných ploch.....	63
<i>Tabulka 9</i> Ekologická stopa v gha na 1 obyvatele.....	65

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 Důvody cestování v %</i>	54
<i>Graf 2 Počet překročení limitu PM_{10}</i>	57
<i>Graf 3 Počet překročení limitu koncentrace O_3</i>	57
<i>Graf 4 Důvody pro volbu automobilu</i>	60
<i>Graf 5 Nezaměstnanost ve sledovaných městech ve srovnání s ČR</i>	61
<i>Graf 6 Procento populace Vsetína vystavené různým hladinám hluku</i>	63
<i>Graf 7 Podíl zvláště chráněných území na rozloze města</i>	64
<i>Graf 8 Ekologická stopa rozčleněná dle složek</i>	65

SEZNAM PŘÍLOH

P I Prohlášení o partnerství s TIMUR

P II Dotazník – Indikátor A.1

P III Zkrácený dotazník – Indikátor A.3

P IV Dotazník – Indikátor B.6

PŘÍLOHA P I: PROHLÁŠENÍ O PARTNERSTVÍ S TIMUR



Prohlášení o partnerství

s Týmovou iniciativou pro místní udržitelný rozvoj (TIMUR)

Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj je občanské sdružení, jehož posláním je podporovat udržitelný rozvoj měst, obcí a jejich sdružení v ČR zaváděním místních indikátorů udržitelného rozvoje. Iniciativa vychází z evropské kampaně "Sustainable Cities" (Udržitelná města), z projektu Evropské komise "European Common Indicators" (ECI, Společné evropské indikátory), úspěšných procesů zavádění místních indikátorů v zahraničí a z procesů místního plánování a rozhodování za účasti občanů v ČR (místní Agendy 21).

Partnerem TIMUR je město (obec, mikroregion), které má zájem provádět aktivní politiku v oblasti udržitelného rozvoje a zapojovat veřejnost do rozhodování v této oblasti. Partnerské město usiluje o využití indikátorů pro hodnocení místního udržitelného rozvoje, pro informování veřejnosti a o zařazení indikátorů do existujícího systému řízení samosprávy a strategických plánů rozvoje.

Ve vztahu k výše uvedenému se město stává partnerem TIMUR a dobrovolně se zavazuje ke:

- 1) Sledování alespoň jednoho společného evropského indikátoru ze sady ECI/TIMUR.
- 2) Sledování alespoň jednoho specifického indikátoru, který vyberou sami občané.
- 3) Pravidelnému reportování dosažených výsledků zpět TIMUR.
- 4) Pravidelnému poskytování informací veřejnosti o výsledcích sledování indikátorů ve městě.

Podepsán(a)

Podpis

Datum

Jméno:

Funkce:

Město, obec / mikroregion:

Kontaktní osoba

Tel/fax:

E-mail:

Vyplněný formulář prosím zašlete na adresu: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, o.s., Senovážná 2, 110 00 Praha 1

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK – INDIKÁTOR A.1



Dotazník – Indikátor A.1

Niže uvedené údaje vyplní pouze JEDNA osoba (označená jako příjemce). V případě, že jsou data zjišťována pomocí telefonního interview, je nutné, aby dotazník byl vyplněn před vlastním rozhovorem.

Obecné informace

- a) Pohlaví: muž žena
- b) Věk _____
- c) Zaměstnání student zaměstnaný nezaměstnaný důchodce

1.a) Jak jste spokojen(a) s vaší obcí, jako s místem, kde žijete a pracujete?

(Vyberte prosím pouze jednu možnost)

- velmi spokojen
 mírně spokojen
 mírně nespokojen
 velmi nespokojen

1.b) Vyjádřete úroveň vaší spokojenosti na procentní stupnici (0 velice nízká, 10 velmi vysoká)

Procentní skóre: _____

Prosím přiřadte ke každé otázce procentní skóre (podobně jako v předchozí otázce 0 velice nízká spokojenost, 10 velmi vysoká)

- 2) Jak jste spokojen s mezilidskými vztahy ve vaší obci? _____
- 3) Jak jste spokojen s možnostmi provozovat své záliby a koníčky? _____
- 4) Jak jste spokojen se základními veřejnými službami (zdravotní a sociální služby, školy, veřejná doprava, atd.)? _____

Z toho jak jste spokojeni s:

- | | | | |
|---------------------------|-------|------------------------------------|-------|
| 4a) zdravotními službami? | _____ | 4f) městskou hromadnou dopravou? | _____ |
| 4b) sociálními službami? | _____ | 4g) fungováním Městského úřadu? | _____ |
| 4c) mateřskými školami? | _____ | 4h) fungováním Technických služeb? | _____ |
| 4d) základními školami? | _____ | 4i) fungováním Městské policie? | _____ |
| 4e) středními školami? | _____ | | |

5) Jak jste spokojen s kvalitou okolního životního prostředí? _____

6) Jak jste spokojen s možnostmi zaměstnání ve vašem městě? _____

7) Jak jste spokojen s možnostmi účastnit se místního plánování, rozhodování či kulatých stolů? _____

Nyní prosím seřadte dané oblasti/položky v závislosti na vašem osobním hodnocení důležitosti (1 = nejvíce důležitý, 6 = nejméně důležitý)

Pořadí

- _____ mezilidské vztahy
_____ možnost praktikovat vaše zájmy a záliby
_____ základní veřejné služby
_____ kvalita okolního životního prostředí
_____ možnost zaměstnání
_____ možnost účastnit se lokálního plánování

Přidejte prosím hodnocení na škále mezi 0 (nejméně) a 10 (nejvíce) každé položce v seznamu otázky a):

a) Jak časté je ve vašem sousedství:

- | | | |
|-------|---|--|
| _____ | Mluvit se sousedy? | |
| _____ | Mluvit s lidmi, které potkáte v obchodech? | |
| _____ | Zastavit se a hovořit s přáteli, které potkáte na ulici? | |
| _____ | Setkávat se na místech k tomu určených (hospody, kostel, sociální centra, parky)? | |

Nyní prosím označte – podle vašeho osobního hodnocení – dvě nejdůležitější položky z daného výčtu (1 = nejdůležitější, 2 druhý nejdůležitější)

- 1.....
2.....

Nyní prosím zopakujte totéž pro otázky b) až g) tak, že do druhého sloupce (*) napíšete číslice 1 a 2 pro nejdůležitější a druhou nejdůležitější alternativu

b) Jak bezpečné je podle vás:

- | | | |
|-------|--|-----------|
| _____ | Být přes den doma s nezamknutými dveřmi? | (*) |
| _____ | Nechat přes noc otevřené okno? | |
| _____ | Chodit v noci po hlavních ulicích? | |
| _____ | Chodit v noci po veřejných prostranstvích? | |

c) Zhodnoťte prosím kvalitu následujících služeb:

- | | | |
|-------|-----------------------|-------|
| _____ | Sportovní zařízení | |
| _____ | Divadla a kina | |
| _____ | Muzea a výstavní síně | |
| _____ | Kulturní domy | |
| _____ | Knihovny | |

d) Jak dostupné jsou následující základní služby

- | | | |
|-------|------------------|-------|
| _____ | Praktičtí lékaři | |
| _____ | Nemocnice | |
| _____ | Sociální služby | |
| _____ | Sociální bydlení | |
| _____ | Policie | |
| _____ | Veřejné školy | |
| _____ | Veřejná doprava | |

e) Zhodnoťte kvalitu následujících položek:

- | | | |
|-------|---------------------------------------|-------|
| _____ | Veřejné parky a zahrady, zeleň obecně | |
| _____ | Zastavěné prostory | |
| _____ | Odvoz odpadů a čištění ulic | |
| _____ | Kvalita ovzduší | |
| _____ | Hlučnost v noci | |
| _____ | Hlučnost ve dne | |

f) Jaký je váš názor na následující možnosti:

- | | | |
|-------|--------------------------------------|-------|
| _____ | Možnost odborné rekvalifikace | |
| _____ | Podpora novým podnikatelským záměrům | |
| _____ | Úroveň nezaměstnanosti ve vaší obci | |
| _____ | Distribuce bohatství ve vaší obci | |
| _____ | Reinvestice příjmů obce v místě | |

g) Zhodnoťte prosím efektivitu následujících možností zapojení do rozhodování ve vaší obci:

- | | | |
|-------|--|-------|
| _____ | Podílet se na místním plánovacím procesu (příprava ÚP apod.) | |
| _____ | Stát se členem místní nevládní organizace | |
| _____ | Podávat přímé žádosti/dotazy na místní úřad | |
| _____ | Účast v komunálních volbách/referendech | |
| _____ | Organizovat/účastnit se na místních demonstracích | |

PŘÍLOHA P III: ZKRÁCENÝ DOTAZNÍK – INDIKÁTOR A.3



Dotazník – Indikátor A.3 Mobilita a místní přeprava

Obecné informace

- Pohlaví muž žena Věk _____
- Sociální zařazení student zaměstnaný nezaměstnaný důchodce
 na rodičovské dovolené
- Vzdělání: základní středoškolské vysokoškolské

Prosím, odpovězte na následující otázky s ohledem na předcházející pracovní den. Pokud tento den nepovažujete za statisticky významný (Byli jste např. nemocní, či jste nebyli v práci z důvodu pracovní cesty či jiného důvodu), vyberte prosím poslední statisticky významný den.

Vyplňte následující tabulku

Prosím, vyplňte do níže umístěné tabulky pouze Vaše cesty, které měly určitý důvod, nikoliv procházka po okolí či vyvenčení psa.

Cesta číslo:	Důvod cesty (*)	Způsob dopravy (**)	Autem: počet cestujících v autě (***)	Místo odjezdu	Čas odjezdu	Místo příjezdu	Čas příjezdu	Uražená vzdálenost (km)
1								
2								
3								
4								
5								
6								

(*) Důvod cesty:

1. Škola
2. Práce
3. Rekreace/volný čas (společenské styky, soukromé důvody, návštěva a ostatní)
4. Nakupování
5. zpáteční cest ad..

(**) Způsob dopravy:

1. Pěšky
2. Na kole
3. Motocykl nebo moped
4. Osobní auto
5. Taxi
6. Hromadná doprava (autobus, vlak)

(***) Autem: počet cestujících v autě – odpovídají pouze ti, co u způsobu dopravy uvedli autem

PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK – INDIKÁTOR B.6



Dotazník – Indikátor 6

Niže uvedené údaje vyplní rodiče dětí ve věku od 3 – 15 let (mateřská školka, základní devítiletá škola, event. první 4 ročníky osmiletých gymnázií). V případě, že je v rodině více školou (školkou) povinných dětí, vyplní rodiče dotazník za každé dítě zvlášť. V případě, že jsou data zjišťována pomocí telefonního interview, je nutné, aby dotazník byl vyplněn před vlastním rozhovorem.

Obecné informace

a) Věk dítěte: _____

b) Název školky/školy/gymnázia _____

Prosím, odpovězte na následující otázky s ohledem na předcházející pracovní den. Pokud tento den nepovažujete za statisticky významný (Vaše dítě bylo např. nemocné, či jste používali jiný způsob dopravy než obvykle, atp.), vyberte prosím poslední statisticky významný den.

1) Jak se Vaše dítě dopravuje do školy?
(Vyberte prosím pouze jednu možnost)

- pěšky
- na kole
- veřejnou dopravou*
- osobním automobilem**
- jiný způsob

*Veřejná doprava zahrnuje také školní autobusy a osobní automobil, pokud dopravuje alespoň tři děti.

**Kategorie „osobní automobil“ zahrnuje pouze ty automobily, které dopravují jedno či dvě děti.

Další otázku odpoví pouze ti, kdo dopravují děti do/ze školy osobním automobilem.

2) Z jakého důvodu vozíte děti do školy autem?
(Vyberte prosím pouze jednu možnost)

- jiné druhy dopravy nejsou dostupné
- délka cesty do školy/nedostatek času
- nepříznivé počasí
- větší bezpečnost
- jiný důvod

Děkujeme Vám za Váš čas.